

Piotr Drzewiecki, Małgorzata Anielka Pieniążek

MULTIMEDIA NARZĘDZIEM NAUCZANIA
EDUKACJI GLOBALNEJ

PRZEWODNIK

polska pomoc

O przewodniku

Z multimediami mamy do czynienia niemal codziennie. Stąd wydaje się, że nie ma potrzeby ich omawiania na lekcjach z młodzieżą, ani też zastanawiania się, jak wpływają na życie dorosłych.

Są tak naturalne jak powietrze, oczywiste i powszechnie znane.

Okazuje się jednak, że w pracy szkolnej multimedia głównie postrzegane są jako środki dydaktyczne, z których korzysta się do wyświetlenia filmu bądź prezentacji.

Nieco inny obraz edukacji medialnej odnajdziecie Państwo w naszym przewodniku. Powstał on na podstawie doświadczenia akademickiego oraz w wyniku aktywnej pracy warsztatowej z nauczycielami/kami oraz edukatorami/kami.

W przewodniku łączymy zagadnienia metodyczne dotycząc edukacji medialnej z kulturowymi i globalnymi perspektywami otaczającego nas świata.

Naszym celem jest również pokazanie w jaki sposób zagadnienia edukacji globalnej są nieodłącznie związane z przekazami medialnymi i opowiedzieć jak można kształtować w młodych ludziach umiejętność refleksji i krytycznego myślenia.

W przewodniku znajdują Państwo także gotowe scenariusze do pracy z uczniami i uczennicami w oparciu o serial edukacyjny Makutano Junction.

Zapraszamy do lektury!

Piotr Drzewiecki i Małgorzata Anielka Pieniążek

Spis treści

1. Nowe technologie a edukacja	4
2. Czym jest edukacja medialna?	6
3. Kompetencja medialna	7
4. Krytyczny odbiór przekazów	9
5. Wstęp do edukacji globalnej	10
6. Media a Globalne Południe	19
7. Film w dydaktyce	22
8. Edukacyjna funkcja seriali.....	25
7. Scenariusze zajęć z edukacji globalnej przy użyciu serialu Makutano Junction	28

1. Nowe technologie a edukacji

Niemal każdy nowy wynalazek w komunikacji medialnej wywoływał w społeczeństwach niepokoje kulturowe. W XX w. oskarżano kino i telewizję o szerzenie demoralizacji. 500 lat wcześniej winowajcą była prasa drukowana, bo ułatwiała propagowanie nowych idei, nie zawsze będących w smak ówczesnej władzy. Już w starożytności Platon opisywał podobne kontrowersje dotyczące pisma, które miało oduczyć pamiętania o bohaterskich legendach i życiowych mądrościach cywilizacji. Zjawisko to określono mianem lęku technologicznego. Szczególnie wyraźnego, jeśli chodzi o technologie komunikacyjne. Kultura reaguje nerwowo, obawiając się, jak te nowe sposoby komunikacji zmienią instytucje społeczne tj. rodzinę, szkołę, państwo. Można wymienić dwa typy reakcji: moralnej negacji albo przesadnej fascynacji nowością.

Adaptacja kulturowa

Okolo kilku dekad potrzeba czasem, by kultura zaakceptowała nowość technologiczną. Tyle czasu mija zanim okaże się, że tradycyjne instytucje i wartości nie są zagrożone, a jedynie ulegają pewnym zmianom w interpretacji. Okazuje się również, że nowe technologie nie przyniosły wybawienia od dobrze znanych problemów społecznych. Zarówno negacja, jak i fascynacja były niepotrzebne.

Kryzysy i reformy edukacji

Szczególnie widać te przemiany na gruncie edukacji, która jest w nieustającej reformie. Co raz to nowsze techniki i formy przekazu wiedzy wchodzą ze szkołą w konkurencję, dostarczając ją w bardziej interesujący sposób. W rezultacie mnożą się problemy wychowawcze, bo trudno przekazywać tradycyjne wartości mając obok siebie „nowoczesną” konkurencję.

Przestaliśmy **bać się** mediów, a zaczęliśmy się ich **uczyć**.

Pozytywna odpowiedź

Jak wyjść z tej matni zagrożeń i fascynacji? Współczesna edukacja medialna przynosi nową propozycję. Mówi ona o roli nauczyciela/ki którą jest kształtowanie kompetencji medialnych uczniów i uczennic, uczenie ich krytycznego odbioru, dokonywania wyborów z bogatego świata przekazów. Zachęca do rozwijania wyobraźni, postawy kreatywnych, do podejmowania własnej twórczości z wykorzystaniem multimediów. W ten sposób młodzi ludzie zostaną przygotowani zarówno do obecnych jak i przyszłych technologii medialnych.

Integralna edukacja medialna

W praktyce trudno też oddzielać wychowanie od kształcenia i nauczania. Jeśli przekazuje wiedzę, to rozwijam również umiejętności i kształtuje postawy. Wiedzę przekazuje określona osoba – nauczyciel – w określonym środowisku kulturowym, mając na myśli i wyznając określone wartości. Podział ten stosujemy w pedagogice dla celów analitycznych. W praktyce edukacja ma charakter integralny, jest wychowaniem, kształceniem i nauczaniem łącznie. W edukacji przekazujemy wartości i wiedzę, kształtujemy postawy i umiejętności. Stąd w pedagogice medialnej zajmujemy się zarówno zagadnieniami związanymi z wpływem mediów na wychowanie, medialnymi przekazami edukacyjnymi, wykorzystaniem mediów w dydaktyce jak i kształceniem umiejętności w korzystaniu z mediów.

PEGI, Ilustracja: Wikimedia Commons,

http://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Pan_European_Game_Information

POMYSŁ NA ZAJĘCIA

PEGI jest systemem oznakowania gier komputerowych w krajach europejskich. Zawiera obrazkowe oznaczenia wiekowe oraz dotyczące zawartości treści przekazów, uznawanych za szkodliwe tj. wulgarny język, strach, używki, przemoc jak również dyskryminację (jak na obrazkach powyżej).

Sam system wymaga jednak wychowawczego wsparcia. Inaczej działa wręcz zachęcająco dla dzieci i młodzieży, by sięgnąć po owoc zakazany. Z drugiej strony, rodzice nie zawsze orientują się w tej tematyce i nie zapewniają odpowiedniej kontroli. PEGI może być interesującym punktem wyjścia do lekcji np. godziny wychowawczej.

CELE ZAJĘĆ

Celem lekcji jest kształtowanie wśród młodzieży aktywnej postawy na komunikaty medialne.

Nie koncentrujemy się jedynie na zagrożeniach, lecz traktujemy je jako aktywizujący i wychowawczy punkt wyjścia do działań.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

- Przygotuj karty pracy z wybranymi oznaczeniami PEGI np. dyskryminacja, wulgarny język, przemoc, używki, hazard.
- Podziel klasę na 5 lub więcej grup. Przystawcie ławki tworząc stoliki problemowe.
- Poproś młodzież o wskazanie przykładów przekazów medialnych, w których występowały dane szkodliwe TREŚCI
- Poproś uczniów i uczennice o podanie pomysłu, co można by zrobić w szkole, jaką akcją społeczną zainicjować, jaką alternatywę zaprezentować żeby przeciwdziałać szkodliwym treściom.

2. Czym jest edukacja medialna?

Dydaktyka medialna

Początkowo przez edukację medialną rozumiano przede wszystkim wykorzystanie mediów w edukacji jako pomocy dydaktycznych, np. tablic interaktywnych, rzutników multimedialnych.

Edukacja przez media

Edukację medialną niekiedy utożsamiano z edukacją przez media, a więc tworzeniem przekazów edukacyjnych, np. popularnonaukowych programów telewizyjnych, wydawaniem podręczników, redagowaniem blogów tematycznych czy czasopism o tej tematyce.

Edukacja medialna

Dopiero od połowy pierwszej dekady XXI w. upowszechniło się definiowanie edukacji medialnej jako rozwoju kompetencji medialnej w korzystaniu z mediów. W Polsce w 2010 r., po wejściu w życie obowiązkowej dla krajów unijnych tzw. dyrektywy medialnej, środowisko medioznawców wspólnie z Krajową Radą Radiofonii i Telewizji wypracowało następującą definicję edukacji medialnej:

Edukacja medialna to proces kształtowania i upowszechniania umiejętności świadomego i krytycznego korzystania ze środków społecznego przekazu we wszystkich grupach społecznych oraz wiekowych. Proces edukacji medialnej to działania, które powinny trwać przez całe życie, ponieważ formy i technologie przekazu ulegają zmianom, a ponadto społeczeństwo także ulega ciągłym przeobrażeniom (<http://www.krrit.gov.pl/regulacje-prawne/unia-europejska/dyrektywa-medialna/pytania-i-odpowiedzi/index,2.html>)

Warto zwrócić uwagę, że w powyższej definicji wskazano nie tylko na potrzebę rozwijania technicznych kompetencji np. znajomości obsługi

programów biurowych czy też do tworzenia grafiki, ale podkreślono umiejętności związane z rozwojem osobistym użytkownika i użytkowniczki mediów (świadomy, krytyczny). Podkreślono również, że edukacja medialna powinna obejmować nie tylko kształcenie formalne w szkołach, ale mieć charakter powszechny (stąd określenie “różne grupy społeczne i wiekowe”). Wskazano również na ewolucyjny charakter mediów i potrzebę ustawicznej edukacji w tym zakresie. Do kompetencji medialnych zaliczyć należy rozwój postaw przy korzystaniu z mediów: aktywnej, krytycznej, selektywnej oraz kreatywnej.

Zaangażuj się!

Nowa podstawa programowa zachęca w preambule wszystkich nauczycieli i nauczycielki do podejmowania tematów edukacyjno-medialnych na lekcjach. Można odnaleźć stosowne zapisy także w celach i treściach poszczególnych przedmiotów. Warto pomyśleć, jakie tematy dotyczące korzystania z mediów można by poruszyć w ramach własnego przedmiotu np. na historii, języku polskim, ale też geografii, biologii, czy wiedzy o społeczeństwie.

Coraz częściej młodzi przynoszą do klasy swoje smartfony, tablety i laptopy. To ich naturalni towarzysze życia. Zajęcia przy użyciu nowych technologii ubogacają zajęcia, przykuwają uwagę i angażują

Przydatne materiały

Strony internetowe, blogi dot. edukacji medialnej

- <https://edukacjamedialna.edu.pl>
- <http://www.krrit.gov.pl/>
- drogowskaz-medialny/
- <http://www.nina.gov.pl/edukacja/edukacja-medialna>
- <http://presscafe.eu>
- <http://www.foundationcitizenproject.eu/home/>
- <http://fundacjanowemedia.org/>

3. Kompetencja medialna

Obecnie w Polsce często posługujemy się definicją kompetencji medialnej wypracowaną przez środowisko medioznawców i przyjętą przez Krajową Radę Radiofonii i Telewizji w 2010 r. :

W procesie **edukacji medialnej** zdobywa się **kompetencję medialną**, która charakteryzuje świadomego i aktywnego odbiorcę przekazu medialnego. Odbiorca ten, rozumiejąc stosowane w mediach mechanizmy tworzenia i selekcji informacji, potrafi nie tylko skutecznie i bezpiecznie korzystać z mediów tzn. krytycznie ocenić odbieraną treść, w tym reklamy i inne przekazy handlowe, ale także twórczo używać środków przekazu w codziennym życiu

<http://www.krrit.gov.pl/regulacje-prawne/unia-europejska/dyrektywa-medialna/pytania-i-odpowiedzi/index,2.html>

Kompetencję medialną (ang. media literacy) uznaje się za cel dydaktyczny i wychowawczy procesu edukacji medialnej. Definiowana jest w sposób opisowy jako zespół pożądanych cech użytkownika i użytkowniczkę mediów (świadomy, aktywny). Podkreślono w niej potrzebę poznawania tzw. języka mediów, czyli znajomości sposobów, jaki konstruuje się formaty i gatunki w środkach przekazu. Dodano również istotną w korzystaniu z mediów potrzebę zachowania bezpiecznego dystansu i krytycyzmu do prezentowanych treści.

Technologia

Bycie sprawnym w korzystaniu z mediów po pierwsze dotyczy znajomości technologii. Z tym jest coraz łatwiej, ponieważ urządzenia medialne do których zaliczamy obecnie także telefony, komputery, tablety czy aparaty fotograficzne stały się bardziej przyjazne dla użytkowników. Współczesne interfejsy i postępujący automatyzm urządzeń sprawiły, że technologia stała się łatwa, wręcz intuicyjna w korzystaniu. Nie można jednak

zapomnieć o narzędziach multimedialnych, programach i serwisach społecznościowych w Internecie, które nadal dla wielu pedagogów i pedagożek są zagadką: tworzenie stron internetowych, tworzenie filmów, pisanie blogów, dodawanie komentarzy, cytowanie, linkowanie, udostępnianie, tagowanie bez kompetencji technicznej brzmi skomplikowanie.

Dostęp i wykluczenie

A zatem z jednej strony korzystanie z mediów staje się prostsze, oraz coraz więcej osób ma zapewniony dostęp do nowych technologii, z drugiej istnieje potrzeba konstruktywnego wykorzystania tych zdobyczy do pracy i rozrywki. Warto przez chwilę zatrzymać się na zagadnieniu wykluczenia cyfrowego..Dotyczy ono takich aspektów jak brak dostatecznych kompetencji technicznych, ale również materialnego ubóstwa. Ciągłe wiele osób nie ma dostępu do technologii oraz szybkiej sieci internetowej, gdyż są one zbyt drogie. W wielu miejscach w Polsce jest to problem lokalny, który odzwierciedla większy problem globalny.

Można przewyciężyć te ograniczenia korzystając z miejskich bibliotek i wideotek, szkolnych pracowni komputerowych, ale także bezpłatnych kursów dla dorosłych dotyczących obsługi programów i serwisów Internetowych. Istotna jest tzw. motywacja dostępu, to, dlaczego chcemy korzystać z mediów. Jeśli jest wystarczająco silna w nas, poradzimy sobie!

Kultura

Budujemy nasz wewnętrzny świat przekazów. Dobrze, gdy jest różnorodny, tzn. jest w nim przestrzeń na różne rodzaje i typy mediów: od książek, przez prasę, filmy, muzykę po portale społecznościowe i gry komputerowe. Dobrze, kiedy

zaczynamy pytać sami siebie, co i w imię jakich wartości wybierać, kiedy zaczynamy inwestować w krytycyzm i selekcję przekazów.

Dzięki mediom możemy obudzić w sobie zdolności twórcze, odkryć ukryte talenty. To nie tylko pomysł na spędzanie czasu wolnego. To też często szansa na kształtowanie umiejętności, które okażą się bezcenne w przyszłości umożliwiając zdobycie dobrej pracy.

Najważniejsze pojęcia i rozróżnienia

Interfejs – sposób interakcji użytkownika i użytkownicy z urządzeniem medialnym. Określenie stosowane przede wszystkim w odniesieniu do komputerów. Interfejsy możemy podzielić na graficzne (obecnie najbardziej rozpowszechnione), tekstowe, audialne lub kinetyczne, w zależności od dominującej formy interakcji.

Użyteczność – ang. usability, w informatyce, szerzej technologiach medialnych, własność urządzeń i aplikacji dotycząca funkcjonalności i łatwości obsługi.

Wykluczenie cyfrowe – brak dostępu do nowych technologii komunikacyjnych i medialnych. Problem zarówno osobisty jak i społeczny, globalny.

Zaangażuj się!

- Warto zastanowić się, jaki los spotkał „stare media” w nowej kulturze medialnej. Co się z nimi stało, czy do końca zostały wycofane z użytkowania? Interesujący temat na lekcję historii. Co się stało np. z gramofonami czy też aparatami fotograficznymi na błony filmowe?

- Wykluczenie cyfrowe to poważny problem globalny, ale też dotyczący często nas i naszych rodzin. Na pewno wymaga wsparcia ze strony państwa czy organizacji pozarządowych. Co możemy zrobić by ułatwić dostęp do technologii i przekazów osobom starszym, by wspólnie budować kulturę medialną?

Przydatne materiały

Problematykę kompetencji medialnej dość często ujmuje się w formie słowników i katalogów. Poniżej dwa interesujące opracowania oraz europejska definicja dotycząca umiejętności korzystania z mediów.

- <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52007DC0833&from=PL>
- http://www.nina.gov.pl/kultura-2_0/tematy/alfabet-nowej-kultury
- <http://nowoczesnapolska.org.pl/2012/05/29/katalog-kompetencji-medialnych-i-informacyjnych-juz-dostepny/>

4. Krytyczny odbiór przekazów

Opisywanie i obrazowanie świata

Przywykliśmy ufać mediom na słowo. „Napisano” w gazecie, pokazano w telewizji, przekaz musi być zatem prawdziwy. Nic bardziej mylnego. Mimo starań o zachowanie obiektywizmu informacja dziennikarska nie jest wolna od komentarza, to zawsze pewna konstrukcja. Już na poziomie języka przekazywany jest światopogląd i opinia. Często mamy do czynienia z przekazem zabarwionym daną ideologią.

Bezstronność i niezależność mediów

Współcześnie problem jest jeszcze poważniejszy, bo media zdecydowanie poszły w stronę rozrywki. Często łączą z nią informacje, dając w wyniku emocjonalny posmak. Stąd tak wiele sensacji i skandalów w przekazach dziennikarskich.

Dziennikarze często ukazują konflikt pokrzywdzonej jednostki przez system, albo sięgają po znany z greckich dramatów podział na dwie konkurujące ze sobą racje. Urzędy a interesariusze i interesariuszki, opozycja a koalicja itp. Wielu przykładów dostarczają nam codzienne serwisy.

Często nadawcy medialni dokonują świadomych wyborów tego, co i jak jest ukazywane czy opisywane. Podpowiadają, za którą racją bardziej pójść warto, z którą się zgodzić. Są mniej lub bardziej przychylne określonym opiniom. Co więcej często sugerują i decydują, o których problemach warto myśleć danego dnia.

Krytyczne rozeznanie

Istotna jest zatem umiejętność kształtowania świadomej i krytycznej postawy wobec przekazów medialnych. Dobrze jest mieć świadomość ich konstrukcyjnego charakteru. W kontekście

Media **nie ukazują** obrazu rzeczywistości.
One go **konstruuja**.

globalnym warto zastanowić się nad wątkiem ekonomicznym i politycznym, sprawdzić czy dany komunikat nie służy celom określonych nadawców.

Cenną praktyką jest dokonywanie porównań i recenzji oraz korzystanie z różnorodnych źródeł. Jak daną informację przedstawiła ta czy inna stacja telewizyjna w wiadomościach? Co napisały o tym konkurencyjne gazety? Jakim grupom biznesowym może zależeć na tym przekazie? Czy alternatywne artykuły na blogach oraz krytycznych portalach? Warto też sprawdzić wiadomości na świecie w innych językach, jeśli jest to możliwe.

To zadanie dla wszystkich zarówno nauczycieli/ek jak i uczniów i uczennic. Warto też stawiać sobie pytania o to, czego brakuje w danym przekazie medialnym? O czym media milczą danego dnia, a co nadal stanowi nierozwiązany problem społeczny, a być może i globalny?

Najważniejsze pojęcia i rozróżnienia

Stronniczość mediów – ang. media bias, zjawisko w obrazowaniu i opisywaniu rzeczywistości przez dziennikarzy i nadawców medialnych, polegające na faworyzowaniu określonych opcji ideologicznych lub sprzyjaniu danym interesom politycznym lub biznesowym.

Agenda mediów – ang. agenda-setting, jedna z teorii medioznawczych, wedle której media tworzą nam porządek dnia, wskazują na wydarzenia i problemy, którymi powinniśmy się zajmować w określonym czasie, pomijając inne zagadnienia.

Inforozrywka – ang. infotainment, konstruowanie przekazów informacyjnych w połączeniu z rozrywką. Dominujący model współczesnych

wiadomości telewizyjnych, cechujący się wysokim emocjonalizmem.

Przydatne materiały

Inspirujące artykuły medioznawcze:

- <http://old.sdp.pl/stronniczosc-mediow-przeblad-badan>
- <http://ssp.amu.edu.pl/wp-content/uploads/2013/06/ssp-1-2013-007-032.pdf>

5. Wstęp do edukacji globalnej

Globalizacja i massmedia

Zgodnie z tym co już zostało powiedziane, w XXI wieku media, stały się ważnym źródłem informacji o rzeczywistości zarówno w jej lokalnym jak i globalnym wymiarze. Przestrzeń Internetu i znajdujące się w nim narzędzia (portale informacyjne, kanały filmowe, portale społecznościowe) nie tylko relacjonują wydarzenia, ale także aktywnie kształtują wyobrażenie o świecie wśród odbiorców, w tym wśród młodych ludzi. Niestety przekazy są często pełne uproszczeń i stereotypów, opisują współczesne zjawiska, np. ubóstwo w Afryce, pracę dzieci w Azji, ale nie zastanawiają się nad czynnikami, procesami i decyzjami, które do tych zjawisk doprowadziły.

Współzależności na świecie

Zamysłem edukacji globalnej jest m.in. uzupełnianie tych luk i mówienie o problemach na świecie w całej ich złożoności. Koncepcja ta wywodzi się z działań podejmowanych przez międzynarodowe organizacje pozarządowe, które poprzez swoje kampanie i programy na rzecz krajów i regionów o wysokim stopniu ubóstwa i nierówności społecznych, zrozumiały, że warunki życia ludzi na świecie nie są zastane, ale są konsekwencją wielu wzajemnie powiązanych elementów.

W wyniku wielu spotkań, konferencji i debat różnych środowisk (pozarządowych, aktywistycznych, akademickich) zauważono, że skuteczne wprowadzanie zmian wobec realiów niesprawiedliwości społecznych, powinno odbywać się poprzez działania mające na celu uświadomienie ludzi społeczeństw żyjących w dobrobycie, o ich roli w kształtowaniu niesprawiedliwości, z jednoczesnym zaznaczeniem możliwości angażowania się na rzecz bardziej sprawiedliwego świata

Koncepcje edukacji globalnej

W takim duchu utrzymana jest jedna z definicji edukacji globalnej, która mówi, o tym iż edukacja globalna „zajmuje się wdrażaniem wizji potrzebnej, aby przejść do modelu partnerstwa między narodami, kulturami, religiami na poziomie mikro i makro. [...] Transformacyjne uczenie się poprzez edukację globalną zakłada głęboką, strukturalną zmianę [...] prowadzącą do poczucia połączenia z innymi i stwarza możliwość osiągnięcia większej równości i sprawiedliwości społecznej oraz zrozumienia i współpracy między ludźmi.”

Edukacja globalna w Polsce

Także w Polsce w ramach procesu międzysektorowego (serii spotkań przedstawicieli NGO, ministerstw, uczelni, instytucji edukacyjnych) wypracowano wspólną definicję edukacji globalnej, która została zatwierdzona przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych, MEN oraz Grupę Zagranica (platformę zrzeszającą polskie organizacje pozarządowe zaangażowane w międzynarodową współpracę rozwojową, wspieranie demokracji i pomoc humanitarną). Według niej edukacja globalna to „część kształcenia obywatelskiego i wychowania, która rozszerza jego zakres przez uświadamianie istnienia zjawisk i współzależności łączących ludzi i miejsca. Jej głównym celem jest przygotowanie odbiorców do stawiania czoła wyzwaniom dotyczącym całej ludzkości.”

Filary edukacji globalnej

Współzależności rozumiane są jako: „wzajemne powiązania i przenikanie systemów kulturowych, środowiskowych, ekonomicznych, społecznych, politycznych i technologicznych”

Zgodnie z tą definicją **edukacja globalna** kładzie szczególny nacisk na:

- tłumaczenie przyczyn i konsekwencji zjawisk,
- ukazywanie wpływu jednostki na globalne procesy i wpływu globalnych procesów na jednostkę,
- przełamywanie istniejących stereotypów i uprzedzeń,

- rozumienie świata jako złożonego i dynamicznie zmieniającego się systemu,
- przedstawianie perspektywy globalnego Południa,
- kształtowanie krytycznego myślenia i zmianę postaw.

U podstaw edukacji globalnej leżą wartości:

- godność
- sprawiedliwość
- szacunek dla innych ludzi
- solidarność
- równość
- pokój
- wolność

Edukacja globalna umożliwia kształtowanie umiejętności:

- krytycznego myślenia
- współpracy w grupie
- komunikowania się
- dyskusji
- rozwiązywania konfliktów
- podejmowania działań na rzecz innych

Edukacja globalna sprzyja kształtowaniu postaw:

- odpowiedzialności
- otwartości
- uczciwości
- empatii
- osobistego zaangażowania
- gotowości do ustawicznego uczenia się

Edukacja globalna w podstawie programowej

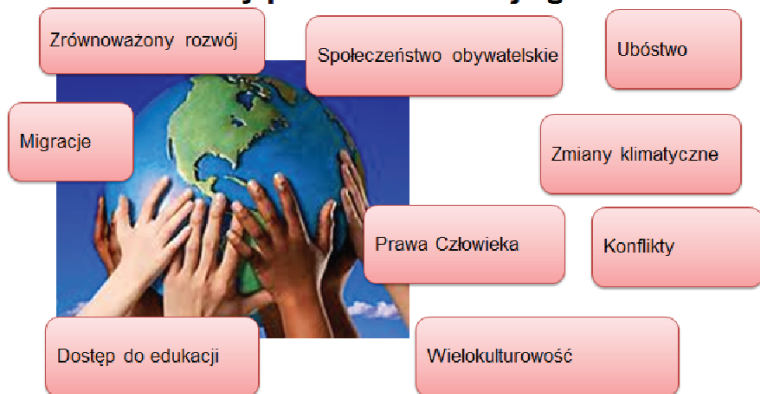
Od 1.09. 2009 roku w polskich szkołach obowiązuje nowa podstawa programowa która zaleca włączanie elementów edukacji globalnej do treści nauczania.

Zmiana w podstawie oznacza, że odpowiedzialność za kształcenie w zakresie zagadnień globalnych została przesunięta z obszaru edukacji nieformalnej do edukacji formalnej. Ze szczególną uwagą

tematy z zakresu edukacji globalnej powinny być realizowane w ramach geografii, biologii, historii, wiedzy o społeczeństwie, języka angielskiego, etyki i podstaw przedsiębiorczości.

Przydatne materiały

Jakie tematy porusza edukacja globalna?

Strony internetowe, przewodniki dotyczące edukacji globalnej

- <http://www.zagranica.org.pl/publikacje/edukacja-globalna/przewodnik-po-edukacji-globalnej>
- <http://e-globalna.edu.pl/index.php?etap=10&i=194>
- <https://www.polskapomoc.gov.pl/Edukacja,globalna,1603.html>
- http://fed.home.pl/teg/images/spotkania_broszura.pdf

Ilustracja: Surreal Name Given, News of the World,
<https://flic.kr/p/dG7XVT>, CC BY

POMYSŁ NA ZAJĘCIA ŁĄCZĄCE ELEMENTY EDUKACJI GLOBALNEJ I MEDIALNEJ

Przegląd mediów może mieć pozytywny wpływ dla budowania świadomej i krytycznej postawy wobec świata. W takim przypadku ważne jest zadanie sobie pytania, o to, jak dane wydarzenie zostało przedstawione czy to w prasie czy to w programach informacyjnych. Warto znaleźć zagadnienie dotyczące problemów globalnych i zbadać przekaz, jego konstrukcję, czy w pełni obrazuje rzeczywistość, analizuje i pyta o przyczyny danej sytuacji.

CELE ZAJĘĆ

Celem lekcji jest kształcenie postawy świadomej i krytycznej wobec przekazów medialnych. Lekcja służy budowaniu własnego oglądu rzeczywistości ukazywanej w mediach szczególnie w kontekście zagadnień globalnych.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

- Przygotujmy na lekcję dwa teksty opisujące dane wydarzenie lub problem, najlepiej z dzienników lub czasopism o odmiennych opcjach ideologicznych.
- Podzielmy klasę na dwie grupy i rozdajmy kopie tekstów uczniom i uczennicom.
- Po kilkuminutowej lekturze poprośmy ich o przedyskutowanie w grupach sposobu przedstawiania danego wydarzenia lub problemu, prosząc o próbę rozeznania dominującej ideologii w przekazie oraz zadanie pytań dotyczących tego, czego nie uwzględniono w rozdanych materiałach.
- Poniżej znajdują się dwa teksty wraz z arkuszem ćwiczeniowym dot. zagadnienia upraw kwiatów w Kenii. Można z nich skorzystać do przeprowadzenia zajęć pod kątem edukacji globalnej.

Materiał wypracowany w ramach międzynarodowego projektu edukacji globalnej „MDG’15” przez Fundację Partners Czech z Pragi na potrzeby Fundacji Partners Polska.

TEMAT:

Krytyczny odbiór przekazów dot. Krajów globalnego południa na podstawie tekstów: „róże z serca afryki” oraz „prawdziwa cena bukietu róż”

TEKST 1:

Róże z serca Afryki

Mają piękne jasne kolory i doskonały kształt. I bardzo długo stoją wazonie. Róże ze sklepów Albert mają w sobie promyk afrykańskiego słońca.

Za każdym razem, kiedy wążam bukiet róż kupionych w Albercie, chcąc nie chcąc muszę zamknąć oczy i jeszcze raz przypominam sobie tę historię. Trochę niewiarygodną historię. Trochę jak z bajki. Wszystko zaczęło się w roku 1969 dzięki pracownikowi banku, Hansowi Zwagerze, który na pierwszy rzut oka nie różnił się niczym od innych. Z tym wyjątkiem, że Hans Zwager miał marzenie, jakim było założenie w Afryce ekologicznej farmy kwiatowej. Kiedy następnie spotkał w Kenii sobie przeznaczoną (swoją przyszlą) żonę, **osiedlił się nad jeziorem Naivasha** i na pięciu hektarach zaczął powoli przemieniać swoje marzenie w rzeczywistość. Dziś jego farma Oserian, największa nie tylko w Kenii, ale i w Afryce, dostarcza kwiaty na cały świat – ponad milion sztuk dziennie. Farmę prowadzi jego syn Peter – to już nie jest mała rodzinna farma z kilkoma pracownikami, ale miasto w mieście, gdzie żyje i pracuje sześć tysięcy mieszkańców. A do tego w zgodzie z przyrodą. Firma Ahold to jeden z odbiorców róż i goździków z ekologicznej farmy Oserian.

Godne warunki

Może o nich świadczyć nie tylko wysoka jakość uprawianych kwiatów, ekologiczny sposób uprawy, ale także to, że pracownicy żyją i pracują w godnych warunkach. „Brzmi to chyba banalnie, ale oni są tu szczęśliwi. Najważniejsze jest dla nich to, że mają pracę, co w Kenii i ogólnie w Afryce nie jest oczywiste. Są niestrudzeni, kształcą się, wszyscy na przykład mówią po angielsku i dążą do celu – zapewniając lepszą przyszłość swoim dzieciom” mówi o swoich wrażeniach z wizyty na farmie Oserian Zuzana Krkošková z firmy Ahold. „Pracownicy farmy mają ponadto ustalone godziny pracy, matki mają zapewnioną darmową opiekę nad dziećmi, mogą je oddać do przedszkola, do szkoły, a w przerwie w pracy mogą z nimi spędzić godzinę, ewentualnie przystawić je do piersi. Do tego wszyscy pracownicy mają zapewnioną regularną opiekę zdrowotną, a nawet własne mieszkanie dla całej rodziny. Nie wspominając nawet o możliwości uczęszczania na różnorodne kursy – robienia na drutach, szycia, obsługi komputera, gdzie mogą zyskać dodatkowe umiejętności, które umożliwią im zarobek ekstra.” - dodaje Zuzana Krkošková.

Robaki zamiast pestycydów

Odpowiedzialne podejście widać na farmie Oserian już po samym sposobie traktowania pracowników, ale też po tym, że uprawa kwiatów jest ekologiczna. Rzeczą oczywistą jest na przykład prowadzenie upraw hydroponicznych, które polegają na zapewnieniu każdej roślinie dokładnie określonej ilości wody i substancji odżywczych, przy czym woda jest, dzięki ograniczeniu parowania, maksymalnie wykorzystywana. Niewykorzystana woda jest ponownie filtrowana i używana do podlewania, które odbywa się przeważnie za pomocą deszczówki.

Pestycydy są przy uprawie róż używane tylko w wyjątkowych sytuacjach, kiedy róże zaatakują choroby lub szkodniki. Zamiast drogich chemikaliów wykorzystuje się naturalne środki zwalczające choroby i szkodniki. „Dobroczynny wpływ ma na rośliny również stała temperatura, która jest nieustannie utrzymywana, a do tego pomaga je chronić przed chorobami.” - mówi Zuzana Krkošková.

Kiedy róże lub inne kwiaty urosną do odpowiedniej wysokości i są obcinane, najpóźniej po 40 minutach zostają dowieziona do magazynów chłodniczych, gdzie spędzą przynajmniej cztery godziny. Bukiety kwiatów pakowane są bezpośrednio u hodowcy, kwiaty zostają przycięte do pożądanej długości, opakowane, opatrzone etykietką, substancjami odżywczymi, a następnie układane w kartonach do transportu. „Muszę powiedzieć, że chylę czoło przed dostawcą z Kenii, kiedy widzę, jaką ma sprawną organizację. Co do minuty dotrzymuje ustalonego harmonogramu, choć typowa postawa wśród ludności miejscowej jest taka, że czas nie gra większej roli.” - mówi Zuzana Krkošková. „Następnego dnia rano po zerwaniu świeże kwiaty lądują w Holandii, skąd wędrują do naszego bezpośredniego dostawcy. Tutaj zostaną przycięte dwa centymetry od dołu i umieszczone w wiadrze z substancjami odżywczymi. Trzeciego dnia znajdują się w centrum dystrybucji w Czechach, skąd się je rozwozi do wszystkich sklepów Albert. Już czwartego dnia klienci mogą je mieć na stole.” - uściśla Zuzana Krkošková.

Ahold dostarcza kwiaty z farmy Oserian od roku 2006. Firma Ahold Česká republika jako jedna z pierwszych sieci na terenie kraju rozpoczęła sprzedaż roślin ciętych (róż o różnej wielkości kwiatów) w roku 2008. Zamówienia z farm w Afryce osiągają wysokość 220 tysięcy kwiatów tygodniowo. Pracę na ekologicznej farmie Oserian jej pracownicy uważają za wielkie szczęście, a to przede wszystkim dlatego, że dzięki zarobionym pieniądзом mogą swoim dzieciom zapewnić wykształcenie. Pracują w zgodzie z przyrodą i wiedzą, że owocem ich starań są ukochane kwiaty. Dosłownie rozpieszczają swoje różnokolorowe goździki i przepiękne róże.

Ciekawostki na temat farmy Oserian

- Farma korzysta z prądu wytwarzanego przez dwie własne elektrownie geotermalne, dzięki czemu jest całkowicie niezależna pod względem energetycznym.
- Z farmą powiązany jest rezerwat zwierząt, gdzie można obejrzeć nie tylko zebry, antylopy, bawoły, ale też lwy.
- Dzięki farmie swoją pierwszą pracę dostały kobiety z plemienia Masajów, które produkują bransoletki.
- Farma zbudowała Masajom studnię z wodą pitną. Trwają przygotowania do budowy drogi, w której chętnie wzięłyby udział firma Ahold.
- Na terenie farmy stoją setki domów pracowniczych, żłobek, szkoła podstawowa, a także centrum medyczne.
- Miejscowa szkoła średnia może się pochwalić nieprzeciętną liczbą absolwentów, którzy dostali się na studia i otrzymali państwowe stypendium.

Tekst 2:

„PRAWDZIWA CENA BUKIETU RÓŻ”, autor: Jaromir Marek, redaktor ČRo1 Radiožurnál

Kwiaty cięte można dostać po dosyć przystępnej cenie, mimo że przebyły drogę dłuższą niż połowa globu. Większość z nich pochodzi znanad kenijskiego jeziora Naivasha. **Prawdziwa cena róży jest w związku z tym dużo wyższa od tej, która widnieje na metce z supermarketu. Kryje się za nią łamanie praw człowieka i nieodwracalne wysychanie oraz zanieczyszczanie zbiorników wodnych.**

KWIATY DLA EUROPY, PROBLEMY DLA KENII

Pod drzewami siedzą rybacy i naprawiają sieci. Kobiety sprzedają ich poranny połów. Jeszcze niedawno było tutaj jezioro. **Dziś mamy tu pustą równinę. „Jeszcze dwadzieścia lat temu woda jeziora dochodziła do tamtych drzew.” - pokazuje do tyłu na teren pokryty trawą Abasi. Siedemdziesięcioczerolatek jest chyba najstarszym rybakim na jeziorze Naivasha.** Według niego, w ciągu ostatnich dwudziestu lat w widoczny sposób pogorszyła się jakość wody. „Połowy nie są w ostatnich latach nic warte. Zdarza się, że powierzchnia wody jest dosłownie pokryta martwymi rybami. Zabijają je farmy kwiatowe, które wyrastają dookoła jeziora” - twierdzi z przekonaniem Abasi.

Z trzema kobietami spotykamy się w malutkim domku na przedmieściach Naivashy. Jakich chemikaliów używa się na uprawach dla przyspieszenia wzrostu i przeciw szkodnikom, na ten temat nie mają pojęcia. Wszystkie natomiast wiedzą z pewnością, że przyskanie zagraża ich zdrowiu. „Mamy, co prawda, ubrania ochronne, rękawice i gumiaki. Często są one dziurawe i musimy przez cały dzień brodzić w wodzie. Słyszałam, że kilka osób z powodu chemikaliów nawet zmarło, inne odchodzą z uszczerbkami na zdrowiu. Sama mam przewlekłe problemy ze skórą. Gdybym się do nich przyznała, zostałabym wyrzucona” - dodaje Mary i ponownie się upewnia, że nie zdradzę jej tożsamości. Sytuacja pogarsza się podobno przed Walentynkami.

Zwiększony popyt na rynkach europejskich zmusza managerów farm kwiatowych do pogwałcenia już i tak elastycznych zasad. Na kilka tygodni przed Walentynkami w użycie wchodzi również zakazane chemikalia, „agresywne” pestycydy i nawozy.

„Żeby się nie wydało, opryskują kwiaty nocą. Ale i tak, jak rano wchodzimy do szklarni, czujemy ten dziwny smród.” - opowiada Fabiane. Z kwiatów robi się bukiety i umieszcza w odpowiednio niskiej temperaturze, aby następnie przewieźć ciężarówkami na lotnisko w Nairobi. **Kwiaty wędrują do Europy.**

A zanieczyszczone środowisko zostaje w Kenii.

NAWADNIANIE WODĄ Z JEZIORA 24 GODZINY NA DOBĘ

Po obu stronach drogi wzdłuż jeziora Naivasha stoją niekończące się rzędy ogromnych szklarni. Na tle afrykańskiego pejzażu wyglądają jak z innego świata. Świat kwiatów jest chroniony przez elektryczne ogrodzenie i agencje bezpieczeństwa. Nikt niepożądany nie może dostać się do środka. Ale ja mam szczęście.

Podaję się za handlowca z branży kwiatowej, udaje mi się umówić na zwiedzanie farmy z kwiatami. „Mam nadzieję, że nie jesteś dziennikarzem? Nie zależy nam na żadnej publikacji. Jest tu ścisły zakaz robienia zdjęć, rozumiesz?” - stawia warunki mój przewodnik.

Przechadzamy się po olbrzymich szklarniach z przezroczystej plastikowej folii. Przez wilgoć przedostaje się dziwna chemiczna woń. Między grządkami poruszają się zbieracze, którzy ucinają obfite pąki róż. Pytam, w jaki sposób gospodarzy się wodą. Mężczyzna machnie ręką. „Jesteśmy w Afryce. Nie ma tu tak rygorystycznych przepisów jak w Europie.” - śmieje się i dodaje: „Czerpiemy wodę z jeziora. Mamy tam kilka pomp, które doprowadzają wilgoć przez dwadzieścia cztery godziny na dobę. Kwiaty muszą szybko rosnąć. Na tym polega biznes, rozumiesz?”

RĄBEK RÓŻANEGO BIZNESU

Kiedy przed piętnastoma, dwudziestoma laty wokół jeziora Naivasha zaczęto budować pierwsze ogromne szklarnie, nikt nie zastanawiał się nad ewentualnymi negatywnymi skutkami. Po dziś dzień nie istnieją żadne badania poświęcone zmianom, jakie mogą wywołać uprawy kwiatów na skalę przemysłową. Związek jest jednak oczywisty. Nie chodzi jedynie o setki pomp, które nieprzerwanie pompują wodę z jeziora. Mogliby ją przecież pobierać okoliczni mieszkańcy do picia i do gotowania.

Przemysł kwiatowy przyciągnął nad brzegi jeziora ludzi z szerokiej okolicy. Przy uprawie kwiatów pracuje ich dziś ponad sto tysięcy. Wraz z rodzinami jest ich może pół miliona. W pobliżu farm różanych wyrosły nowe wsie i kolonie nędznych domków. Bez kanalizacji, bez oczyszczalni. Wszelkie śmieci wpływają prosto do jeziora. Tam też lądują ścieki z farm kwiatowych. „Nie ma wątpliwości, że jezioro jest w niebezpieczeństwie.” - mówi inżynier Patrick Wainena, jedna z niewielu osób w Naivashy, dla której liczy się przyszłość jeziora. „Do jeziora przedostają się całe tony sztucznych nawozów, używanych przy uprawach kwiatów. Woda jest pełna składników odżywczych, co sprawia, że flora wodna jest bardzo bujna. A do tego, kiedy pada, wraz z deszczem trafiają do jeziora również niebezpieczne chemikalia.

Jezioro Naivasha stanowi część szerszego ekosystemu. To tu oczyszcza się powietrze, które przywędrowało znan oddalonego o dwieście kilometrów Nairobi. Gdybyśmy zostali pozbawieni jeziora, stolica by się udusiła.” - ostrzega Wainena. Jego prorocztwami nikt się jak dotąd zanadto nie przejmuje. Dla setek tysięcy ludzi uprawa kwiatów stanowi jedyne źródło utrzymania, a dla kilkudziesięciu plantatorów - źródło dobrego zarobku. Oczywiście dopóki jezioro nie wyschnie. Na alarm woła jedynie garstka ludzi.

Zużycie wody- Ile wody potrzeba do wyprodukowania niektórych typowych produktów:

1 kg bananów	860
1 kg czekolady	24 000
1 kg wołowiny	15 500
1 hamburger	2 400
1 litr kawy	1 120
1 hektar róż	10-30 000 l*

*W Kenii, która jest ich największym producentem na świecie (w skali roku).

Źródło: www.waterfootprint.org

ARKUSZ ĆWICZENIOWY

Pytania pomocnicze:

1. W jakim celu został napisany tekst 1 (Róże z serca Afryki), a w jakim celu tekst 2 (Prawdziwa cena bukietu róż)?
2. Czy teksty 1 i 2 zawierają niezgodności? Jakie?
3. Czy w którymś z tekstów zostały przemilczane fakty, które podaje drugi tekst? Jakie?
4. Podaj dobre i złe strony uprawy róż, które wynikają z tekstów 1 i 2.
5. Wyraź swoją opinię na temat uprawy róż na farmie Oserian nad jeziorem Naivasha na podstawie obu tekstów, proszę wyrazić swoją opinię o uprawie róży na farmie Oserian?

	TEKST 1- RÓŻE Z SERCA AFRYKI	TEKST 2- PRAWDZIWA CENA BUKIETU RÓŻ
1. CEL		
2. NIEZGODNOŚCI		
3. PRZEMILCZANE FAKTY		
4. DOBRE I ZŁE STRONY		

6. Media a Globalne Południe

Globalna Północ i Globalne Południe

Istnieją różne metody określania poziomu rozwoju krajów na świecie. Jedną z nich bazuje na wskaźnikach ekonomicznych i ocenia rozwój przez pryzmat produktu krajowego brutto w przeliczeniu na osobę (**tzw. PKB per capita**).

Istnieje także mniej znana metoda oceny stopnia rozwoju poszczególnych krajów uwzględniająca wskaźniki społeczne. Jest to **wskaźnik rozwoju społecznego (ang. Human Development Index, HDI)** wykorzystywany przez Organizację Narodów Zjednoczonych. Bierze on pod uwagę m.in. oczekiwaną długość życia, dostęp do edukacji, wskaźnik umiejętności czytania i pisania, a także standard życia (możliwość korzystania z dóbr tj. wyjazd na wakacje, wycieczki), poziom PKB per capita.

Istnieje jeszcze jeden podział, który uwzględniając powyższe wskaźniki, stara się jednocześnie zachować względnie neutralny charakter. Jest to rozróżnienie na kraje **Globalnej Północy i Globalnego Południa. Kraje Globalnego Południa to kraje leżące na półkuli południowej**, z paroma wyjątkami krajów wysoko uprzemysłowionych (np. Australii, czy Nowej Zelandii), **przede wszystkim kraje Azji (włączając Bliski Wschód, bez Izraela), Afryki oraz Ameryki Południowej**. Jest to jednak przyporządkowanie płynne i w pewnych przypadkach dokonanie klasyfikacji danego kraju może być trudne. W krajach Globalnego Południa mieszka większość ludności świata. Istotne jest, że nazwa Globalne Południe nie jest wartościująca tak jak np. Kraje Trzeciego Świata, czy kraje rozwijające się.

Ubóstwo i egzotyka

Wiedzę o krajach Globalnego Południa najczęściej czerpiemy z następujących źródeł:

Prawdziwy świat jest za oknem.

Wyzwania lokalne i globalne.

- programów informacyjnych
- programów podróźniczych
- reportaży
- kampanii społecznych organizacji charytatywnych

Wizerunek Globalnego Południa jest w nich uproszczony i jednowymiarowy, skupiony albo na negatywnych aspektach: ubóstwie, cierpieniu, problemach, wojnach, kataklizmach, albo skoncentrowany na krajobrazie, świecie zwierząt i „kulturze”, przedstawiając je w silnie zmitologizowany sposób jako „tajemnicze”, „egzotyczne”, „dzikie” i „magiczne”. Taka narracja sprawia, że Polscy odbiorcy znają tylko jedną stronę rzeczywistości, tzw. „single story” (termin użyty przez nigeryjską pisarkę Chimamandę Adichie) Taki przekaz nie pozwala na ukształtowanie zrównoważonego, bardziej pełnego i odnoszącego się do współczesnych realiów obrazu życia i funkcjonowania ludzi krajów Południa.

Krytyczne Głosy Południa

Warto się zastanowić jak często słyszymy o osiągnięciach krajów i mieszkańców Globalnego Południa. Czy znamy jakichś naukowców, twórców, laureatów nagrody Nobla pochodzących spoza Europy i USA? W dobie Internetu istnieje wiele możliwości dotarcia do rzetelnych informacji poprzez znalezienie odpowiednich źródeł, np. artykułów, wiadomości napisanych przez lokalnych autorów, o wiele lepiej znających złożoność realiów, sytuację gospodarczą i społeczną swojego kraju.

Głosy Globalnego Południa coraz częściej zwracają uwagę na stereotypowość przekazów na temat mieszkańców spoza Europy i Ameryki Północnej.

<https://www.youtube.com/watch?v=oJLqyuxm96k>

Bardzo dobrym tego przykładem jest teledysk „Africa for Norway” wyprodukowany we współpracy studentów z RPA z norweską organizacją pozarządową SAIH. Pokazuje on z jednej strony zimną, zaśnieżoną, odizolowaną od świata Norwegię z ludźmi niemalże zamarzającymi na ulicach, a z drugiej strony młodych, zamożnych, radosnych i zaniepokojonych Afrykańczyków i Afrykanki, którzy patrząc na kryzys w Norwegii zdecydowali się pomóc obywatelom tego państwa i wysłać do nich kaloryfery.

Poprzez odwrócenie ról, teledysk zachęca do refleksji nad stereotypami, które przypisywane są Afrykańczykom oraz poprzez odwrócenie ról, teledysk zachęca do refleksji nad stereotypami, które przypisywane są Afrykańczykom oraz pokazuje, że możliwa jest inna narracja.

Rzetelne informowanie jest możliwe.

Organizacje pozarządowe zajmujące się pomocą humanitarną, współpracą rozwojową oraz edukacją globalną również postanowiły zabrać głos w tej debacie. Już w 1989 r. z inicjatywy irlandzkiej platformy organizacji pozarządowych Dóchas, we współpracy z organizacjami z państw Globalnego Południa, powstał Kodeks w sprawie obrazów i wiadomości dotyczących krajów Południa. Jego

obecna wersja została oficjalnie przyjęta w 2006 r. przez CONCORD - konfederację, zrzeszającą ponad 1600 organizacji z Unii Europejskiej.

Kodeks „Jest odpowiedzią na realną potrzebę wprowadzenia zasad etycznych do informowania o globalnym Południu, wokół którego niestety narosło wiele negatywnych stereotypów [...] Kodeks zawiera osiem zasad, które wyznaczają wysoki standard rzetelnego informowania o krajach globalnego Południa. Nie jest to tylko zbiór zakazów i nakazów, lecz przede wszystkim wyraz etosu partnerstwa w relacjach z organizacjami i ludźmi z krajów Południa”.

Wypracowane zasady dają praktyczną wiedzę na temat tego jak przygotowywać materiały prasowe zarówno pisemne (rozumiane jako artykuły, tytuły, podpisy pod zdjęciami, wypowiedzi, studia przypadków, opowieści itd.) jak i wizualne (zdjęcia, nagrania video, karykatury, obrazki, szkice itd.)

Treść Kodeksu brzmi:

1. Dokonywać wyboru obrazów i wiadomości z zachowaniem wartości poszanowania równości, solidarności i sprawiedliwości.
2. Prawdziwie przedstawiać wszelkie obrazy i sytuacje zarówno w bezpośrednim, jak i w szerszym kontekście, dążąc do zwiększenia powszechnego zrozumienia realiów i złożoności procesu rozwoju.
3. Unikać obrazów i wiadomości mogących szerzyć stereotypy, wywoływać sensacje lub dyskryminować ludzi, sytuacje lub miejsca.
4. Wykorzystywać obrazy, wiadomości i badania jednostkowych przypadków z pełnym zrozumieniem uczestnictwem i za zgodą zainteresowanych (lub ich rodziców lub opiekunów).
5. Zagwarantować, że osoby, których sytuację przedstawiamy mają możliwość opowiedzenia swojej historii osobiście.
6. Ustalić i zanotować, czy osoby te zgadzają się na ujawnienie ich personaliów i twarzy i zawsze postępować zgodnie z ich życzeniem
7. Działać zgodnie z najwyższymi standardami w zakresie praw człowieka i ochrony osób słabszych.
8. Działać zgodnie z najwyższymi standardami w zakresie praw dziecka zgodnie z zapisami Konwencji Praw Dziecka, ponieważ to właśnie dzieci są najczęściej przedstawiane.

Przydatne materiały

Portal prowadzony przez Afrykańczyków I Afrykanki mieszkających w Polsce:

<http://afryka.org/>

Chimamandę Adichie „Danger of a single story”

<https://www.youtube.com/watch?v=D9lhs241zeg>

Krytyczny portal na Facebooku: Africa is a country

<https://www.facebook.com/Africasacountry>

Ciekawe informacje o Klubach Kobiet w Tadżykistanie

<https://www.facebook.com/natadzyckiejwsi>

7. Film w dydaktyce

Piśmienność, audiowizualność

Kultura pisma i druku uporządkowała nasze racjonalne myślenie o świecie. Dała początek nowożytnej nauce, umożliwiła wymianę poglądów i doświadczeń na odległość, pozwoliła zachować je w historii. Ale czegoś nas pozbawiła. Elementu przeżycia wiedzy i doświadczeń. To było charakterystyczne dla tzw. kultur oralnych, plemiennych, przedpiśmiennych. Nieznajomość pisma prowokowała cywilizację do konieczności rozwoju zdolności pamięciowych, do snucia legend

o bohaterskich czynach przodków. To była jedyna – oprócz rysunków naskalnych – forma utrwalania dziedzictwa. Pismo zmieniło ten stan rzeczy, wywołując wspomniany przez nas wcześniej lęk technologiczny, opisany przez Platona (zob. s. 4).

Współcześnie – licząc od wynalazków fotografii, radia i kina pod koniec XIX w. – po części powracamy do czasów oralności, wzbogacając ją o środki wizualne, statyczne i ruchome. Nasz świat przekazów ożył na nowo. Większą rolę zaczęliśmy przypisywać nie tylko racjonalności, ale częściej dostrzegać element przeżycia

i doświadczenia. Współcześnie fotografia, radio, telewizja i film stały się nowymi obszarami sztuki. Internet nadal poszukuje swojego miejsca w kulturze. Te przemiany istotnie wpłynęły na kształt naszego życia społecznego, jak również na samą edukację.

Wychowawczy wymiar kina

Szkolnictwo szybko zachwyciło się możliwościami filmu jako środka dydaktycznego. Wcześniej uczyniła to propaganda polityczna, widząc w nim narzędzie wpływania na masy. Film stał się również okazją do dyskusji

o moralnych zagrożeniach dla społeczeństw. Po adaptacji kulturowej odkryto, że film niesie ze sobą możliwość kształtowania odbiorców, ma potencjał wychowawczy, jest nośnikiem wartości.

Powiedz mi, a zapomnę. **Pokaż mi, a zapamiętam.** Pozwól mi zrobić, a zrozumieć

Konfucjusz

Film na lekcji

Fragmety filmów to dobre i aktywizujące ubogacenie zajęć lekcyjnych. Należy jednak spełnić kilka warunków:

- Film nie powinien zająć całej lekcji (chyba, że jest to blok lekcyjny)
- Zajęcia z filmem powinny być obudowane interesującymi zadaniami aktywizującymi.
- Warto również zachęcić klasę do własnej twórczości filmowej na podstawie obejrzanego przekazu filmowego.

Ilustracja : L'arrivée d'un train à La Ciotat (kadr z filmu),
za <http://www.filmhafizasi.com/wp-content/uploads/2013/11/arrivee-d-i-train-en-gar-ii01-g.jpg> ,
Public Domain

POMYŚL NA ZAJĘCIA

U początków kina stoją trzej bardzo ważni dla jego przyszłości francuscy twórcy, bracia August i Louis Lumière. Nasz pomysł na lekcję dotyczy tradycji dokumentalnej w kinie zapoczątkowanej ich twórczością. Filmy są – jak wiemy – nieme jedynie z tłem muzycznym. Nie ma dialogów. Same obrazy wiele nam jednak mogą opowiedzieć o ówczesnej kulturze i społeczeństwie.

CELE ZAJĘĆ

Lekcja służy zarówno poznaniu początków kina, jak i umiejętności dostrzegania charakterystycznych cech kultury i społeczeństwa końca XIX w.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

Przygotowujemy fragmenty filmów (odsyłacz w przydatnych materiałach) i wyświetlamy je klasie,

podzielonej na cztery grupy. Poproś każdą z grup o zwrócenie uwagi na jeden z wybranych przez Ciebie aspektów, który jest ukazany w filmach.

- Można zaproponować takie kategorie :
  - moda (jakie ubiory noszą przedstawione w filmach postacie?)
  - praca (jakie zachowania związane z obowiązkami zawodowymi zostały przedstawione, na czym polega praca ukazanych w filmach osób?)
  - czas wolny (jak wygląda rekreacja osób przedstawionych w filmach? czym się zajmują?)
  - kobiety i mężczyźni (jak ukazano relacje między nimi? jakie zachowania ich charakteryzują?)
- Po obejrzeniu filmów prosimy uczniów i uczennice o wypunktowanie własnych spostrzeżeń w podanych przez nas kategoriach. W ramach następnej lekcji możemy im zaproponować przygotowanie telefonami komórkowymi podobnych filmów stylizowanych na koniec XIX w. (niemych, czarnobiałych).

Najważniejsze pojęcia

i rozróżnienia

Oralność – cecha i określenie kultur przedpiśmiennych, w których głównym środkiem przekazu było słowo mówione.

Piśmienność – określenie kultury pisma i druku, dla rozróżnienia względem kultur oralnej i audiowizualnej.

Audiowizualność – typ kultury zorientowany wokół przekazów audialnych i (statycznych oraz ruchomych) przekazów wizualnych.

Zaangażuj się!

- Kamery w telefonie. Można je wykorzystać do celów wychowawczych i dydaktycznych. Przede wszystkim do zachęcania uczniów i uczennic do realizacji własnych miniatur filmowych. Jednym z pierwszych tego typu projektów w Polsce to „Eine kleine Masakra”, do której link znajduje się w przydatnych materiałach. Warto pomyśleć o podobnych projektach w szkole.
- Wiele lekcji można ubogacić filmami instruktażowymi, fragmentami pełno- czy krótkometrażowych produkcji, filmami amatorskimi, programami popularnonaukowymi. Serwis YouTube zawiera wiele wartych wykorzystania projekcji. Każda z nich to zachęta i punkt wyjścia do konstrukcji interesującej i aktywizującej lekcji. Prawo autorskie pozwala nam na wykorzystywanie fragmentów w pracy dydaktycznej.
- Warto także korzystać z filmów dokumentalnych poruszających zagadnienia Praw Człowieka, kwestii społecznych, zagadnień globalnych. Można zachęcać młodzież do udziału w festiwalach filmów dokumentalnych tj. Planete doc, Watch docs,.
- Szkoły mogą również brać udział programach edukacyjnych, które bazują na pracy z filmem. Przykładem jest Akademia PLANETE+ DOC

Przydatne materiały

Wybór filmów braci Lumière, uczniowski projekt filmowy „Eine kleine Masakra”, blog o edukacji filmowej, projekt Filmoteki Szkolnej, program edukacyjny Akademia Planete + Doc

<http://www.filmotekaszkolna.pl>

<http://filmweducacji.blogspot.com>

<http://youtu.be/4nj0vEO4Q6s>

<http://youtu.be/9ArYOM8ZZPY>

<http://www.againstgravity.pl/akademiaplanetedoc/>

8. Edukacyjna funkcja seriali

Wzorce osobowe

Pod koniec średniowiecza, m.in. za sprawą wynalazku druku rozkwitła literatura parenetyczna. Jej celem było tworzenie wzorców osobowych głównie szlachcica i mieszczanina. Dostarczano praktycznych porad, jak postępować moralnie, jak się zachować w różnych sytuacjach. Nawiązywano także do starożytnych ideałów paidei, dostarczania przykładów wychowawczych, budowania ideału, ale miało to głównie charakter moralizatorski.

Temat „jak żyć” wraca za sprawą telewizji w jednym z jej ulubionych gatunków – serialu. Seriale coraz częściej odpowiadają za kreowanie postaw i poglądów na świat. Dzięki nim odbiorcy uczestniczą w ustawicznej edukacji społecznej, która pomaga, ale też niekiedy szkodzi budowaniu postaw.

Sąd nad serialami

Rzadko kiedy zastanawiamy się, czego nas uczą, do czego wychowują, jak nas pokazują niezależnie od funkcji, które pełniemy czy od ról społecznych. Serial sprzyja budowaniu więzi między nami a bohaterami małego ekranu. Wywiera duży, choć ukryty wpływ na nasze codzienne wybory. Przywiązanie do seriali pogłębiło zjawisko tzw. docu-soap, telenowel dokumentalnych, których gwałtowny przyrost można obserwować w kanałach telewizyjnych.

Lokowanie produktów i idei

Seriale mają potencjał stawania się sprawnymi narzędziami propagandy. Niekiedy wprost promują modę na określone produkty i usługi. Podpowiadają postawy i zachowania.

Pozytywnie o serialach

W edukacji medialnej staramy się podkreślać pozytywną rolę środków przekazu. Coraz więcej

Telewizja z pewnością nie jest oknem na świat.

seriali cechują wysokie walory artystyczne i fabularne. Tworzą wokół siebie grupy fanowskie, przykładem może być tutaj zjawisko „ranczersów”, widzów popularnego w Telewizji Polskiej serialu o Wilkowyjach.

Coraz częściej seriale wykorzystują też formę rozrywki do ambitnych celów edukacyjnych. Jest to określane terminem ang. edutainment. Z podobnym połączeniem mamy też do czynienia pracując metodami aktywizującymi w dydaktyce. Edutainment ma na celu przekazanie ważnych społecznie kwestii jak np. niepełnosprawność, dyskryminacja, przemoc, międzykulturowość, ochrona środowiska w interesujący sposób mający zachęcić odbiorców do refleksji i pogłębienia tematu. Przykładem takiego programu dla dzieci była np. „Ulica Sezamkowa”.

Makutano Junction- kenijski serial edukacyjny do pracy w szkole

W poniższym przewodniku znajdują się scenariusze zajęć lekcyjnych oparte na tematach występujących w kenijskim serialu edukacyjnym „Makutano Junction”. Serial ten wykorzystuje w swoim przekazie podejście edutainment. W rozrywkowej fabule poruszane są trudne tematy lokalne i globalne, umiejętnie wplecione w losy bohaterów i bohaterki (troska o środowisko naturalne, równość kobiet i mężczyzn, demokracja obywatelska, edukacja itp.)

Serial może służyć jako narzędzie uczące krytycznego myślenia oraz kształtujące postawy, stanowiąc element zarówno edukacji medialnej jak i edukacji globalnej. W kontekście edukacji globalnej istotny jest fakt, iż materiał filmowy w przystępny sposób pokazuje różne zjawiska i wyzwania z którymi mierzą się, i na które

rozwiązania znajdują mieszkańcy państwa globalnego Południa. Jednocześnie te sprawy i problemy są bardzo aktualne dla polskiego społeczeństwa.

Więcej informacji na temat serialu oraz międzynarodowego projektu „Makutano Junction. Multimedialne metody nauczania edukacji globalnej” w ramach którego powstały polskie napisy oraz scenariusze zajęć dostępne są na stronie: <http://www.makutanojunction.org/pl/>

Najważniejsze pojęcia i różnienia

Pareneza – gr. paraínesis, proces tworzenia wzorców osobowych w literaturze, a współcześnie głównie w mediach. Dostarczanie porad, dydaktyzm, moralizatorstwo.

Serial – każda periodyczna publikacja, także prasowa czy radiowa. Głównie kojarzona jako gatunek telewizyjny, przedstawiany odbiorcom w odcinkach, w określonych odstępach czasu.

Telenowela dokumentalna – ang. docu-soap, specyficzny typ serialu, stylizowanego na film dokumentalny, zwykle jednak pozbawiony ciągłości fabularnej. Przedstawia wyobrażone sytuacje tak jakby wydarzyły się naprawdę. Często aktorami i aktorkami w tego typu paradokumentalnych produkcjach są amatorzy.

Lokowanie produktu – ang. product placement, w przeciwieństwie do tradycyjnej reklamy umieszczanie określonych produktów i usług w przekazach filmowych i telewizyjnych. Podświadome zachęcanie do korzystania z nich. Jest ugruntowane w prawie polskim, ale

wymaga określonych oznaczeń w przekazach audiowizualnych.

Lokowanie idei – rzadziej spotykana, ale coraz częściej obecna forma product placement. Służy edukowaniu społeczeństwa, budowaniu pożądanych postaw, zwykle – niestety – rynkowych.

Zaangażuj się!

- Jak ważne idee społeczne chcielibyśmy zobaczyć w serialach? Jak mogłyby zostać przedstawione w fabule? O czym milczą twórcy telewizyjni? Być może nawet czegoś się obawiają, kogoś lub coś pomijają.

- Jak przedstawione są problemy globalne w polskich serialach telewizyjnych? Czy możemy znaleźć w nich wątki dotyczące. ekologii, ubóstwa na świecie, migracji, wykluczenia cyfrowego? Może warto pokusić się o napisanie listu do wybranego scenarzysty lub scenarzystki. Z propozycją i inspiracją o uwzględnienie takich wątków.

Przydatne materiały

Interesujące artykuły (i blog) dotyczące product i idea placement.

<https://www.facebook.com/makutanojunctionEU>

<https://www.youtube.com/channel/UC6sAllyj7mN5T1vmDE7R90g>

<http://www.egospodarka.pl/70454,Product-placement-a-idea-placement,1,20,2.html>

<http://healththink.pl/blog/10,idea-placement-czyli-nowy-sposob-dotarcia-do-widza>

POMYŚL NA ZAJĘCIA

Praca z materiałem filmowym, metodą aktywizująca znaną jako tzw. róża wiatrów (Compass Rose).

Wybieramy dany przekaz medialny, w tym przypadku fragment serialu Makutano Junction i analizujemy go pod kątem czterech zagadnień: N (środowiska) naturalnego, S (relacji) społecznych, W (relacji) władzy oraz E (kwestii) ekonomicznych, zgodnie z głównymi kierunkami świata.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

Dzielimy klasę na 4 grupy- stoliki problemowe i tłumaczymy uczniom i uczennicom, że każda z grup ma za zadanie prowadzenie uważnej obserwacji serialu (wraz z notowaniem) pod kątem następujących aspektów:

N – środowisko (n)aturalne, uczniowie i uczennice odpowiadają na pytania:

- jak jest ukazana przyroda, środowisko naturalne, jaki jest klimat?,
- czy pojawiają się zagadnienie dot. ekologii?

W – relacje (w)ładzy, uczniowie i uczennice odpowiadają na pytania:

- kto ma władzę i podejmuje decyzje, jak wyglądają relacje władzy?

- czy ludzie mogą kształtować swoją rzeczywistość, wpływać na władzę?
- jaki system polityczny można zaobserwować?

E – kwestie (e)konomiczne, uczniowie i uczennice odpowiadają na pytania:

- jakie zawody wykonują bohaterowie?
- czy są wśród bohaterów przedsiębiorcy?
- jak wygląda handel?
- jakimi środkami płatniczymi posługują się bohaterowie?
- co możemy powiedzieć o sprawach finansowych?

S – relacje (s)połeczne, uczniowie i uczennice odpowiadają na pytania

- jak wyglądają więzy pomiędzy ludźmi, rodzinne?
- jakie elementy kultury i tradycji można zaobserwować?
- jak ludzie żyją, jak się ubierają, jakie potrawy, jedzenie jest typowe?
- Jakie są ważne kwestie społeczne?

PLIK FILMOWY:

Serial Makutano Junction, sezon 3 odcinek 3 (S03E3):

https://www.youtube.com/watch?v=-7f6EgnBZD8&index=3&list=PLQzxCCV93IUHPUvAnEnCrKTF5N_Ate3AW

TEMAT:

ochrona środowiska i gospodarka odpadami w ujęciu globalnym

PLIK FILMOWY: SERIAL MAKUTANO JUNCTION

1. S02E08 – [17:00-18:00] Sprzątanie zakupionej ziemi i rozmowa na temat odpadów.
2. S05E10 – [12:23-12:58] i [21:56-22:36]. Bystrzak znajduje wysypisko śmieci.
3. S05E11 – [2:15-2:40] Rozmowa na temat brzydkich zapachów z wysypiska.
4. S05E11 – [4:40-6:10] Toksyny ze śmietnika – zatruta woda – chore dzieci w szpitalu.
5. S05E11 – [8:03-8:45] Wysypisko = choroby.
6. S05E11 – [13:20-13:58] Warzywa skażone na farmie sąsiadującej z wysypiskiem śmieci.
7. S05E11 – [17:35-18:30] Rozmowa o zmianie lokalizacji wysypiska.

Plik filmowy:

https://www.youtube.com/watch?v=BtB_SDDVzGc

METODY PRACY

Lekcja może być przeprowadzona w gimnazjum i szkole ponadgimnazjalnej na godzinie wychowawczej, biologii lub geografii (z uwzględnieniem zmian wg potrzeb).

Wykorzystujemy metodę odwróconej lekcji – przed lekcją uczniowie zapoznają się z materiałem dotyczącym w tym przypadku gospodarki odpadami. Pozwala to zaoszczędzić czas w trakcie zajęć i wykorzystać go na interakcje z klasą i nauczycielem, ćwiczenia, dyskusje, utrwalenie wiadomości.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE

Przed lekcją uczniowie zapoznają się z:

- tekstem „Ochrona środowiska na co dzień” z podręcznika Puls Życia 3 wyd. NOWA ERA

lub

- prezentacją Odpady i środowisko <http://prezi.com/acmc03eewgvb/copy-of-odpady-i-srodowisko-prezentacja/>
- plik filmowy, fragmenty kenijskiego serialu edukacyjnego „Makutano Junction”

CELE:

Uczeń/uczennica:

- Poszerza wiedzę dotyczącą gospodarki odpadami
- Dostrzega globalne problemy środowiska w najbliższym otoczeniu
- Uświadamia sobie negatywne skutki działalności człowieka
- Jest przekonany do podjęcia aktywnych działań mających na celu zmniejszenie ilości wytwarzanych odpadów

oraz segregacji odpadów już wytworzonych

- Rozumie relacje człowiek-przyroda-społeczeństwo w skali globalnej i regionalnej.
- Uzasadnia konieczność segregowania odpadów w gospodarstwie domowym
- Proponuje działania ograniczające wytwarzanie odpadów w gospodarstwach domowych

PODSTAWA PROGRAMOWA:

- Biologia III etap edukacyjny: X. Globalne i lokalne problemy środowiska;
- Przyroda IV etap edukacyjny, liceum (przedmiot uzupełniający);
- Biologia IV etap edukacyjny- zakres podstawowy pkt 2. Różnorodność biologiczna i jej zagrożenia;
- Geografia liceum – zakres podstawowy pkt 3. Relacja człowiek-środowisko przyrodnicze a zrównoważony rozwój;

PLAN ZAJĘĆ (MIN.)

1. Wprowadzenie (3 min.)
Krótka rozmowa z uczniami (w oparciu o materiał, z którym się zapoznali przed lekcją) pozwalająca sprawdzić rozumienie pojęć: odpady komunalne, biodegradacja, recykling, utylizacja, kompostowanie, dzikie wysypisko, globalne zagrożenia.
2. Klasa podzielona na grupy, każda grupa otrzymuje tekst: „Nadmierna ilość odpadów”- materiał pomocniczy, zał. 1 (2 min.)
3. Obejrzenie fragmentów serialu „Makutano Junction” (5 min.)
4. Praca w grupach – metoda metaplanu (10 min.)
Na podstawie rozdanego wcześniej tekstu oraz obejrzanych wątków serialu Makutano Junction wykorzystując metodę metaplanu uczniowie opracowują plakat wpisując na małe kolorowe kartoniki odpowiedzi i każda grupa je przykleja w odpowiednim miejscu:

Odpady na naszej planecie

Jak jest?	Jak być powinno?
Dlaczego nie jest tak, jak być powinno?	Wnioski

5. Dyskusja na temat efektu pracy grup. (4 min.)
6. Praca w grupach – materiał pomocniczy, Gra Poker kryterialny- „Odpowiedzialne zakupy” Ośrodka Działań Ekologicznych „Źródła”
Instrukcja: <http://www.globalna.edu.pl/pliki/poker-opis.pdf>
Zestaw kart do pokera kryterialnego pt. „Odpowiedzialne zakupy” oraz plansza: <http://www.globalna.edu.pl/pliki/poker-karty-i-plansza.pdf> (15 min.)
(uczniowie poddają dyskusji argumenty i dokonują ich hierarchizacji celem ustalania kryteriów najważniejszych oraz drugorzędnych i trzeciorzędnych istotnych dla ograniczania ilości odpadów).
Podczas pracy może nastąpić uzasadniona wymiana kart na poszczególnych polach planszy.

7. Gospodarka odpadami a zmiany klimatyczne: <http://www.elkanodata.com/co2/> (3 min.)
Różny zakres wpływu na stan środowiska a globalne zagrożenia dla wszystkich mieszkańców Ziemi. Nadmierna produkcja odpadów – wzrost ilości gazów cieplarnianych.
Mapa: “How Much Have We Polluted?” przedstawiająca emisję dwutlenku węgla w poszczególnych krajach świata w ciągu ostatnich pięćdziesięciu lat. Mapa obejmuje okres od 1960 do 2008 roku i pozwala sprawdzić całkowitą roczną produkcję CO₂ oraz w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Ciekawą funkcją mapy jest także możliwość porównania dwóch konkretnych państw (np. Polska i Kenia).
8. Podsumowanie. (3 min.)
  - Odpady to problem globalny i każdy z nas ma w tym swój udział.
  - Co każdy z nas może zrobić, by negatywne skutki omawianego problemu zmniejszyć?
  - Mój ślad ekologiczny – w przypadku braku czasu może to być zadanie domowe.
  - <http://sos.wwf.pl/wypelnij-dekalog>
  - Wypełniamy formularz zobowiązań „Mój dekalog”, wybieramy problem „Odpady”
  - Można otrzymać treść swojego Dekalogu na adres mailowy lub wydrukować

PRACA DOMOWA

1. Przygotowanie prezentacji na temat skutków nadmiernej ilości odpadów trafiających do środowiska.
2. Przygotowanie multimedialnego plakatu zachęcającego do ograniczania ilości odpadów i właściwego z nimi postępowania - współpraca z nauczycielami informatyki – wykorzystanie serwisu online Glogster.com

TAKE ACTION –ZAANGAŻUJ SIĘ!

1. Porozmawiaj z przyjaciółmi lub członkami rodziny o korzyściach segregacji odpadów (odzyskując 1 tonę makulatury chronimy 17 drzew, z tony folii można zrobić ponownie 55 550 toreb na zakupy, energia odzyskana z jednej torby plastikowej to 10 minut świecenia 60-watowej żarówki)
2. Sprawdź gdzie w twojej okolicy, dzielnicy, mieście postawione są specjalne kubły na zużyte baterie i akumulatory. Segreguj śmieci w domu i w szkole.
3. Warto ciągle doskonalić swoje własne działania: www.wwfpl.panda.org/mozesz_pomoc/dzialaj_teraz/slady_ekologiczny/
4. Dowiedz się na czym polega akademia odpadowa: <http://www.akademiaodpadowa.pl/>

AUTORKA SCENARIUSZA: ANNA JANOWSKA

MATERIAŁ POMOCNICZY

TEMAT: OCHRONA ŚRODOWISKA I GOSPODARKA ODPADAMI W UJĘCIU GLOBALNYM

Zał. nr 1 Nadmierna ilość odpadów

Na podstawie:

<http://sos.wwf.pl/problemy?id=12>

Foliowa torebka służy nam przeciętnie 12 minut - tyle trwa średnio droga ze sklepu do domu. Potem torebka ląduje w koszu. Wiele wyrzucanych codziennie na świecie foliówek trafia do oceanów. Żółwie morskie mylą je z meduzami, połykają i giną w męczarniach. Problem ten dotyczy również wielu innych gatunków. Według ONZ co roku przez śmieci w oceanach ginie około 1 milion morskich zwierząt. Od naszych codziennych decyzji zależy także ich los.

Produkujemy coraz więcej śmieci. Największe wysypisko to Wielki Oceaniczny Płat Śmieci pływający po Pacyfiku. Ta odpadowa plama zaczyna się ok. 900 km od wybrzeży Kalifornii a kończy w okolicach Japonii. Według szacunków naukowców mniej więcej jedna piąta odpadów, wśród których znaleźć można niemal wszystko, od piłek futbolowych po kajaki, klocki, butelki i plastikowe torebki, wyrzucana jest ze statków i platform wiertniczych. Reszta pochodzi ze stałego lądu, z różnych stron świata, śmieci bowiem nie znają granic.

Śmieci to nie tylko problem zanieczyszczenia mórz i oceanów. Coraz większe sterty odpadów trafiają na wysypiska, do lasów i domowych pieców. Niebezpieczne związki z baterii czy farb zatruwają wodę i glebę, szkodzą naszemu zdrowiu. Podczas spalania wielu rodzajów odpadów powstają rakotwórcze dioksyny.

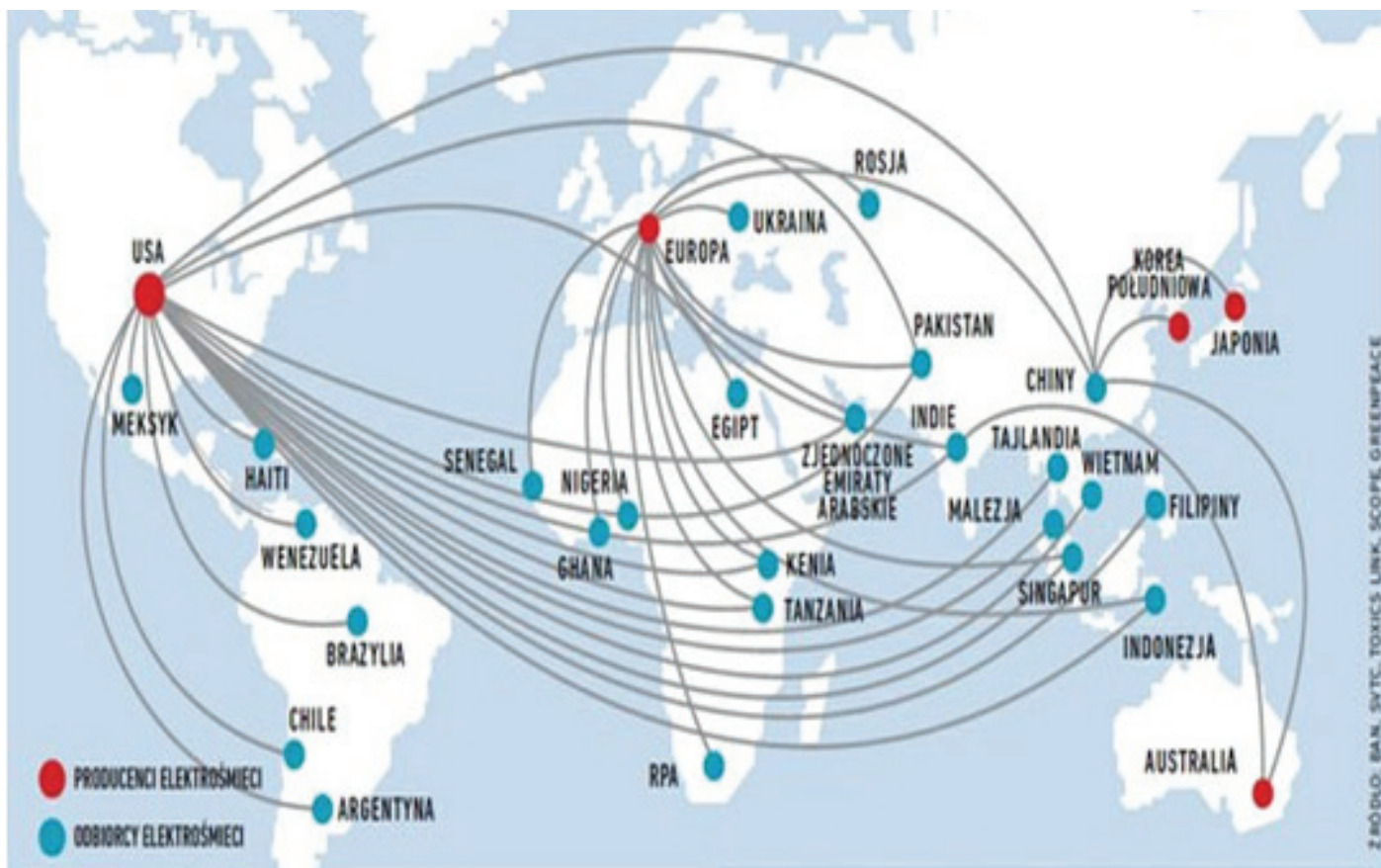
W polskich domach powstaje rocznie 12 milionów ton odpadków, których większość ląduje na wysypiskach. Aż 2 miliony ton trafia do lasów lub domowych palenisk. Tylko 14% śmieci poddawane jest recyklingowi, natomiast prawie 80% odpadów komunalnych trafia na składowiska. Dla porównania, jak wynika z danych Eurostat, w 2009 r. średnia dla UE wynosiła jedynie 38%.

Górę śmieci można zmniejszyć poprzez selektywną zbiórkę odpadów i recykling. Plastik odzyskany z butelek służy do produkcji polarów. Ponowny przerób gazet to mniej wyciętych drzew - aby wyprodukować 1 tonę papieru trzeba ściąć średnio 17 drzew.

Pomyśl o środowisku i o swoim zdrowiu zanim poprosisz w sklepie o reklamówkę. Zabieraj na zakupy torbę

ODPADY KOMUNALNE SĄ ŹRÓDŁEM EMISJI 1,3 MILIONÓW TON GAZÓW CIEPLARNIANYCH (GHG) ROCZNIE, JAK PODAJE RAPORT IPCC. DAJE TO OK. 3% GLOBALNYCH ROCZNYCH EMISJI. GŁÓWNIEM JEST TO METAN ZNAJDUJĄCY SIĘ W NAJWIĘKSZYM PROCENCIE W GAZIE WYSYPISKOWYM. JEST TO PRODUKT BEZTLENOWEJ FERMENTACJI, JAKA MA MIEJSCE NA SKŁADOWISKU ODPADÓW. RAPORT IPCC PRZEWIDUJE, ŻE DO 2020R. ROCZNA EMISJA WZROŚNIE DO 1,7 MILIONA TON GHG NA ROK.

wielokrotnego użytku. Nie kupuj towarów w zbędnych opakowaniach. Segreguj śmieci.

Producenci elektrośmiec źródło: www.chip.pl

TEMAT:

Ubóstwo we współczesnym świecie

PLIK FILMOWY: SERIAL MAKUTANO JUNCTION

1. S02E02 – [4:08-4:14] Reakcja Bishopa Washingtona na sprzedawanie orzeszków przez dzieci podczas zajęć szkolnych.
2. S02E02 – [8:38-10:00]] Rozmowa dyrektorki szkoły z dziećmi: Karą i Bryanem. Okazuje się, że od dwóch tygodni są sierotami.
3. S02E02 [21:13-22:47] Zebranie w szkole na temat osieroconych dzieci. Są nimi: Kara, Bryan i Toby. Dziećmi zaopiekują się: dyrektorka i pani Baraka.

Plik filmowy:

https://www.youtube.com/watch?v=NkBA_MCmkwQ&index=2&list=PLQzxCCV93IUHLa4ELbJDxjkaoue7XWmFr

METODY PRACY

Lekcja może być przeprowadzona w gimnazjum i szkole ponadgimnazjalnej na godzinie wychowawczej, zajęciach z wiedzy o społeczeństwie lub geografii.

Jedną z proponowanych form pracy na lekcji jest forma „uczymy innych”, która polega na zamianie ról. Uczniowie/uczennice stają się na pewien czas nauczycielami/kami- ich zadaniem jest przygotowywanie i prowadzenie fragmentu lekcji. Dzięki temu uczą się między innymi korzystania z różnych źródeł informacji, systematyzowania i selekcjonowania posiadanej wiedzy oraz planowania i doboru środków przekazu.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE

Przed lekcją wybrani/chętni uczniowie/uczennice, którzy poprowadzą fragment lekcji, zapoznają się z następującymi materiałami źródłowymi:

1. <http://prezi.com/rzoq9-lmvqmb/undp-wskaznik-rozwoju-spoecznego/>
2. http://pl.wikipedia.org/wiki/Wska%C5%BAnik_rozwoju_spo%C5%82ecznego
3. <http://hdr.undp.org/en/content/table-1-human-development-index-and-its-components>
4. http://pl.wikipedia.org/wiki/Lista_pa%C5%84stw_%C5%9Bwiata_wed%C5%82ug_PKB_nominalnego
5. plik filmowy, fragmenty kenijskiego serialu edukacyjnego „Makutano Junction”

CELE:

Uczeń/uczennica:

- wyjaśnia pojęcie ubóstwa ze szczególnym uwzględnieniem granicy skrajnego ubóstwa w Polsce oraz w skali globalnej
- pogłębia wiedzę na temat przyczyn ubóstwa

- rozumie zależność między ubóstwem, a prawem do rozwoju
- wyjaśnia, co to jest wskaźnik rozwoju społecznego HDI
- na podstawie wskaźnika HDI określa pozycję Polski wśród innych państw
- podaje przykłady organizacji charytatywnych przeciwdziałających ubóstwu,
- proponuje własne działania mające na celu pomoc najuboższym,

PODSTAWA PROGRAMOWA:

- Geografia (IV etap edukacyjny- zakres podstawowy): 2. Zróżnicowanie gospodarcze świata.

Uczeń:

2.1. klasyfikuje państwa na podstawie analizy wskaźników rozwoju społecznego i gospodarczego; wyróżnia regiony bogate i biedne (bogatą Północ i biedne Południe) i podaje przyczyny dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego regionów świata.

- Wiedza o społeczeństwie (III etap edukacyjny): 23. Problemy współczesnego świata.

Uczeń:

23.1. porównuje sytuację w państwach globalnego Południa i globalnej Północy i wyjaśnia na przykładach, na czym polega ich współzależność;

23.2. uzasadnia potrzebę pomocy humanitarnej i angażuje się (w miarę swoich możliwości) w działania instytucji (także pozarządowych), które ją prowadzą;

PLAN ZAJĘĆ (MIN.)

1. Wprowadzenie: „rundka” dokończenie zdania: „Jestem jak ubogi człowiek, ponieważ...” (3 min.)
2. Praca w grupach- metoda mapy myśli (5 min.)
Uczniowie/uczennice podzieleni na kilkusobowe grupy tworzą na dużych arkuszach papieru (lub z wykorzystaniem darmowego programu Free mind: <http://www.dobreprogramy.pl/FreeMind,Program,Windows,20787.html>) mapy myśli związane z pojęciem „Ubóstwo”.
3. Sesja plakatu- prezentacja efektów pracy grupowej (3min.)
4. Praca w grupach z tekstami źródłowymi- definicje ubóstwa absolutnego, minimum egzystencji- dyskusja na forum klasy- materiał pomocniczy, zał. nr 1 (3 min.)
5. Podsumowanie dyskusji przez nauczyciela/kę - przedstawia granice ubóstwa w Polsce i w skali globalnej. Zapoznaje uczniów/uczennice z podstawowymi przyczynami tego zjawiska. Prezentuje dane statystyczne wraz z mapą – materiał pomocniczy ,zał. nr 2 (3 min.)
6. Obejrzenie wszystkich podanych fragmentów serialu „Makutano Junction” (3 min.)
Każda z grup uzupełnia kartę pracy z filmem - materiał pomocniczy , zał.3 i określa:
  - przyczyny ubóstwa dzieci
  - sposoby przeciwdziałania ubóstwu bohaterów filmu
  - podobieństwa i różnicę pomiędzy sytuacją ubogich dzieci w Polsce i na świecie
7. Prezentacja uzupełnionych kart pracy z filmem. Refleksje uczniów po obejrzanym fragmencie serialu - dyskusja

na temat przyczyn i skutków ubóstwa i odniesienie się do warunków polskich (3 min.)

8. Praca w grupach- ranking trójkątny- materiał pomocniczy, zał. nr 4 (5 min.)
Uczniowie pracując w grupach ustalają, które potrzeby mogliby zrealizować żyjąc za 1,25 dolara dziennie (ok. 4 PLN dziennie czyli ok. 1500 PLN rocznie). Uwzględniając wagę poszczególnych pomysłów, wpisują je w odpowiednie miejsca trójkąta (im wyżej, tym ważniejsza potrzeba).
9. Prezentacja efektów pracy grup wraz z uzasadnieniem hierarchii swoich wyborów. Dyskusja – „Biorąc pod uwagę obecny poziom Waszego życia, z czego musielibyście zrezygnować żyjąc za 1,25 dolara dziennie? Jak myślicie, czy Polska należy do krajów biednych, czy ubogich?” (5 min.)
10. Zamiana ról- fragment lekcji prowadzony przez uczniów- (5 min.)
  - wyjaśnienie, co to jest Wskaźnik Rozwoju Społecznego (HDI),
  - na podstawie wskaźnika HDI określenie pozycji Polski wśród innych państw.
  - przykłady najbogatszych i najbiedniejszych państw świata (według PKB).
11. Jak można działać na rzecz osób dotkniętych ubóstwem?- „burza mózgów” na forum klasy. Wszystkie propozycje są zapisywane. (3 min.)
12. Podsumowanie. (3 min.)
  - a. Jeśli chodzi o przyczyny i skutki ubóstwa, to niezależnie od różnic ekonomicznych, problemy są podobne zarówno w krajach Globalnego Południa, jak i w krajach Globalnej Północy, w tym w Polsce.
  - b. Każdy sposób pomagania potrzebującym jest istotny. Warto się zaangażować. Ubóstwo może dotyczyć każdego z nas. Szereg polskich organizacji pozarządowych pracuje na rzecz najuboższych. Wśród nich:
    - Caritas Polska (www.caritas.pl)
    - Polska Misja Medyczna (www.pmm.org.pl)
    - Polska Akcja Humanitarna (www.pah.org.pl)
    - Salezjański Wolontariat Misyjny „Młodzi Świata” (www.swm.pl)
    - Polska Zielona Sieć (www.globalnepoludnie.pl)
    - SOS Wioski Dziecięce (<http://wioskisos.org/>)
    - Polskie Centrum Pomocy Międzynarodowej (www.pcpm.org.pl)

PRACA DOMOWA

1. Uczniowie/uczennice w grupach przygotowują zadanie projektowe (np. prezentacja multimedialna, plakat multimedialny (Glogster.com), gazetka ścienna) dotyczący:
  - wybranej organizacji pożytku publicznego działającej w Polsce i na świecie,
  - stosowanych przez nią sposobów pomocy ludziom ubogim.
2. Uczniowie/uczennice w grupach poznają organizację SOS Wioski Dziecięce, która działa w ponad 125 państwach na świecie w tym w Polsce i Kenii. Mają przygotować krótką prezentację o tym jak wygląda praca z dziećmi w Polsce i w Kenii:
  - <http://www.soschildrensvillages.org.uk/sponsor-a-child/europe/poland>
  - <http://www.soschildrensvillages.org.uk/sponsor-a-child/africa/kenya>

TAKE ACTION –ZAANGAŻUJ SIĘ!

1. Zapytaj rodziców/znajomych, sprawdź w Internecie czy w Twojej okolicy nie działa organizacja wspierająca osoby ubogie. Dowiedz się jak możesz się zaangażować.
2. Warto poszukać stron internetowych z ofertami wymiany barterowej np. <http://www.wymienmycos.pl/> regulamin

3. Weź udział w akcjach na rzecz ubogich np. „Szlachetna paczka”, aukcja rzeczy „niepotrzebnych”, wymiana barterowa „Szafa pełna skarbów”
4. Zorganizuj aukcję lub zbiórkę w swojej szkole, a uzyskane fundusze przełącz wybranej organizacji wspierającej osoby ubogie.
5. Zostań wolontariuszem/szką przy akcjach na rzecz ubogich:
  - <http://www.pah.org.pl/zaangazuj-sie/67/wolontariat>
  - <http://www.pah.org.pl/nasze-dzialania/8/pajacyk>

Autorka scenariusza: HANNA HABERA

MATERIAŁ POMOCNICZY

TEMAT:

Ubóstwo we współczesnym świecie

Załącznik nr 1- Co to jest ubóstwo?- materiał dla ucznia/uczennicy

Ubóstwo absolutne – pojęcie stosowane w statystykach międzynarodowych na oznaczenie krańcowej biedy. Pojęcie ubóstwa absolutnego (bezwzględnego) definiowane jest najczęściej jako taki stan warunków bytowych, który nie zapewnia podstawowych funkcji życiowych (biologicznych). Skrajnie (absolutnie) ubogim jest ten, kto może wydać na swoje utrzymanie mniej niż równowartość jednego dolara dziennie.

Źródło: http://pl.wikipedia.org/wiki/Ub%C3%B3stwo_absolutne (dostęp: 02.08.2014 r.)

Minimum egzystencji - koszyk dóbr, niezbędnych do podtrzymania funkcji życiowych człowieka i sprawności psychofizycznej. Uwzględnia on jedynie te potrzeby, których zaspokojenie nie może być odłożone w czasie, a konsumpcja niższa od tego poziomu prowadzi do biologicznego wyniszczenia i zagrożenia życia. W skład koszyka minimum egzystencji wchodzi potrzeby mieszkaniowe i artykuły żywnościowe. Łączny koszt nabycia (zużycia) tych dóbr określa wartość koszyka, która stanowi granicę ubóstwa skrajnego.

Źródło: http://stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/WZ_ubostwo_w_polsce_2013.pdf (dostęp: 10.08.2014 r.)

Załącznik nr 2- Ubóstwo- materiał dla nauczyciela

Ubóstwo to brak dostatecznych środków materialnych dla zaspokojenia potrzeb jednostki, takich jak jedzenie, ubranie czy schronienie. Trudno jest jednoznacznie wyznaczyć poziom granicy ubóstwa. Granicę ubóstwa absolutnego wyznacza koszyk dóbr zaspokajających potrzeby, które nie mogą być odłożone w czasie, bowiem dalsza zwłoka prowadzi do wyniszczenia organizmu. Na świecie ubóstwo absolutne wyznacza bariera **1,25 dolara dziennie na utrzymanie jednostki**. (...) Szacuje się, że takich osób jest na świecie około 2 mld, czyli ponad 1/3 ludzkości. Większość stanowią mieszkańcy Afryki i Azji Południowej. Ograniczenie o połowę liczby ludzi, którzy cierpią głód lub skrajne ubóstwo jest pierwszym zadaniem na liście Milenijnych Celów Rozwoju ONZ do roku 2015. Jednak tempo realizacji tego celu i brak woli politycznej krajów bogatych wskazuje, że jest on w tym czasie nierealny do osiągnięcia, a nawet w niektórych regionach ubóstwo się pogłębia. (...)

W Europie koszty życia są wyższe niż w większości regionów świata, dlatego też ubóstwo absolutne rozpoczyna się od innego pułapu. Według Unii Europejskiej ok. 80 mln Europejczyków zagrożonych jest ubóstwem. Według danych z 2008 r. najwięcej osób zagrożonych ubóstwem było na Łotwie (26%), w Rumunii (23%) i Bułgarii (21%). Najmniej w Czechach (9%), Holandii i Słowacji (11%). Ponieważ problem ubóstwa w Unii Europejskiej jest nadal duży, rok 2010 Wspólnota ogłosiła rokiem walki z ubóstwem i wykluczeniem

społecznym, podejmując przy tym szereg inicjatyw mających doprowadzić do zmniejszenia zasięgu tych problemów.

Okolicznościami sprzyjającymi ubóstwu są czynniki:

- ekonomiczne, np. upadek przedsiębiorstw w danym regionie;
- polityczne, np. niewłaściwa polityka gospodarcza państwa;
- geomorfologiczne, np. niewielkie zasoby surowców, niekorzystne warunki rolnicze;
- psychologiczne, np. niska samoocena osoby;
- społeczne, np. niski poziom wykształcenia, długotrwałe bezrobocie, wielodzietność;
- kulturowe, np. niskie wydatki na kulturę, niewielkie zainteresowanie osoby rozwojem kulturalnym i edukacyjnym;
- zdarzenia losowe, jak np. utrata dobytku życia w wyniku pożaru czy powodzi.

Ubóstwo prowadzi do pogorszenia stanu życia i zdrowia, obniżenia poczucia własnej wartości, wzrostu ryzyka patologii społecznych, a w skrajnych przypadkach zakończyć się może samobójstwem bądź śmiercią z głodu.

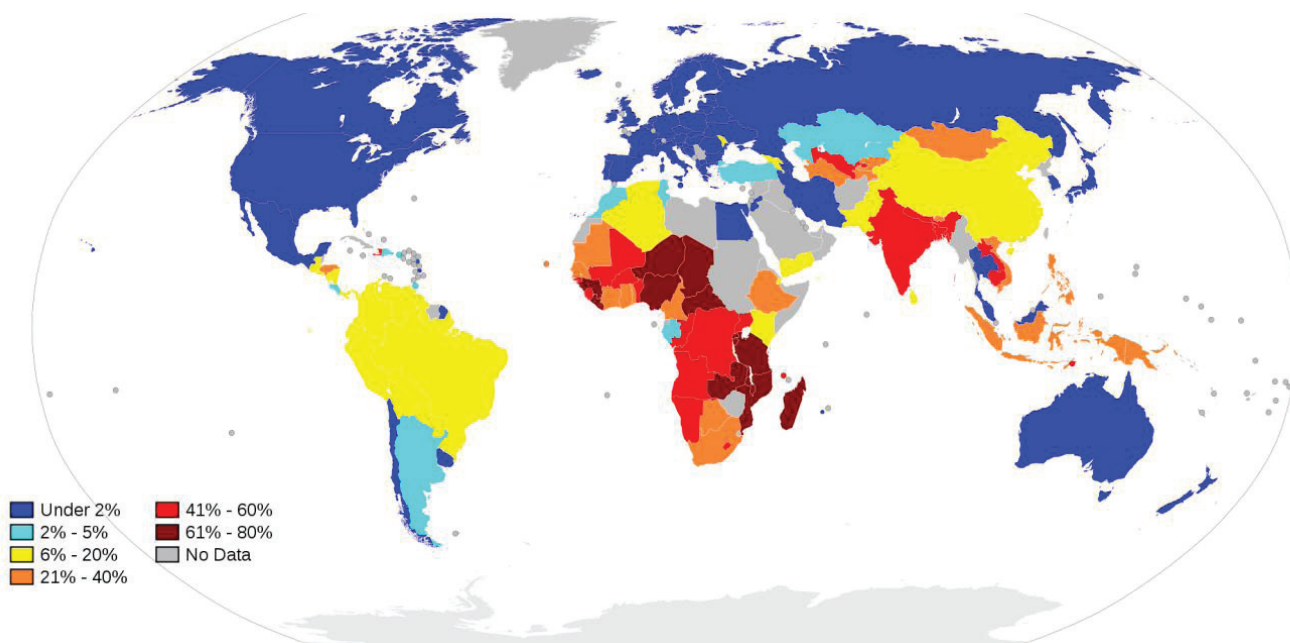
Źródło:

(dostęp: 02.08.2014 r.)

http://wiki.wolnepodreczniki.pl/WOS:Litwa/Wykluczenie_spo%C5%82eczne_i_choroby

W Polsce minimum egzystencji w rodzinie 4-osobowej w 2013 r. to 462,71 zł miesięcznie. Dla osoby samotnej wyniosło ono 541,91 zł miesięcznie, a w gospodarstwie emeryckim złożonym z dwóch dorosłych osób - 427,86 zł. To najnowsze dane Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych.

Źródło: <http://www.kadry.abc.com.pl/czytaj/-/artykul/minimum-egzystencji-w-polsce-to-ok-400-500-zl-miesiecznie> (dostęp: 15.08.2014 r.)

Procent osób żyjących poniżej 1,25 dolara dziennie w latach 2007-2008

Źródło:

http://en.wikipedia.org/wiki/File:Percentage_population_living_on_less_than_1_dollar_day_2007-2008.png; autor: Sbw01f; licencja CC BY-SA.

(dostęp: 15.08.2014 r.)

Zał. nr 3- Karta pracy z filmem- materiał dla ucznia/uczennicy

Na podstawie fragmentu serialu „Makutano Junction” określ:

1. przyczyny ubóstwa dzieci, które sprzedawały orzeszki ,

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. podjęte sposoby przeciwdziałania ubóstwu bohaterów filmu:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. podobieństwa i różnicę pomiędzy sytuacją ubogich dzieci w Polsce i na świecie

.....

.....

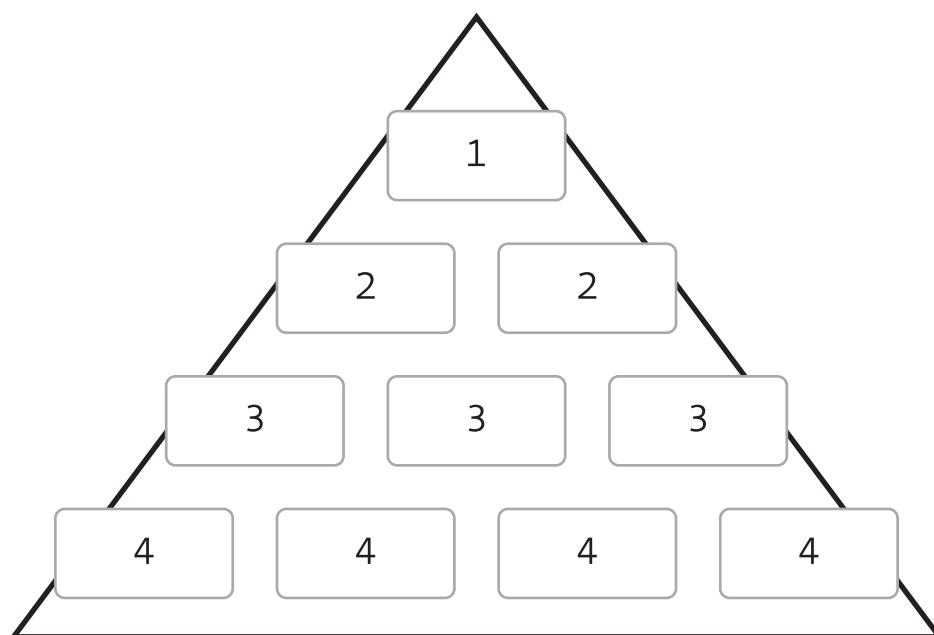
.....

.....

.....

.....

Załącznik nr 4- Ranking potrzeb- materiał dla ucznia/uczennicy

Opracowanie na podstawie: „Globalnie odpowiedzialnie”, Fundacja kultury Chrześcijańskiej Znak, Kraków 2011

TEMAT:

Recykling, upcykling i eko-sztuka -działania na rzecz zrównoważonego świata

PLIK FILMOWY: SERIAL MAKUTANO JUNCTION

1. S01E03 – [22:09-22:48] Mama Mboga rozmawia z dyrektorką szkoły na temat możliwości recyklingu mundurków szkolnych.
2. S01E04 – [08:21-8:38] Mama Mboga naprawia stare mundurki za pomocą maszyny do szycia
3. S01E04 – [10:48-11:25] Margaret podziwia mundurki dziecięce i jest bardzo zdziwiona, gdy dowiaduje się, że pochodzą z drugiego obiegu („secondhandu”) i zostały jedynie odnowione.

Plik filmowy (S01E03):

https://www.youtube.com/watch?v=leQqtFHhkSo&list=PLQzxCCV93IUHvzu28CnJ6GRzHDYUqDk_u&index=3

Plik filmowy (S01E04):

https://www.youtube.com/watch?v=sxxihrGzki0&index=4&list=PLQzxCCV93IUHvzu28CnJ6GRzHDYUqDk_u

METODY PRACY

Lekcja może być przeprowadzona w gimnazjum i szkole ponadgimnazjalnej na plastyce, zajęciach artystycznych i wiedzy o kulturze.

Proponowaną formą pracy jest ekspresja twórcza uczniów, dająca możliwość swobodnej wypowiedzi artystycznej z wykorzystaniem zdobytej wiedzy i posiadanych umiejętności. Uczennice/uczniowie korzystają z różnych źródeł informacji i są mobilizowani do poznawania innych kultur i poszukiwania inspiracji twórczych. Mają możliwość stworzenia własnego stylu i wpływu na otoczenie.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE

- plik filmowy, fragmenty kenijskiego serialu edukacyjnego „Makutano Junction”
- karta pracy
- materiały do wykonania „eko-sztuki”: T-shirt, pisaki lub farby do tkanin, patyczki kosmetyczne, w miarę potrzeb szablony/ wzory
- materiał pomocniczy dla nauczyciela i ucznia
- Tekst źródłowy dla nauczyciela/nauczycielki do zapoznania się przed zajęciami: Anna Rok, „Wybory konsumenckie a zużycie energii” dostępny na stronie Centrum Edukacji Obywatelskiej:
- http://www.ceo.org.pl/sites/default/files/news-files/wybory_konsumenckie_a_zuzycie_energii_anna_rok.pdf

CELE:

Uczeń/uczennica:

- poznaje zasadę „3R” – „reduce, reuse, recycle tłumaczoną na język polski jako zasada 3U”: „unikaj kupowania zbędnych rzeczy, używaj powtórnie, utylizuj” wyrabiając nawyk świadomego konsumenta
- poszerza wiedzę o zagadnienia „eko-sztuka” oraz „upcykling”
- dowiaduje się o kreatywnych sposobach na wykorzystanie odzieży używanej w krajach Globalnego Południa za pomocą serialu Makutano Junction
- poszukuje inspiracji twórczych
- rozwija umiejętności manualne, twórcze i kreatywnego myślenia nadając nowe znaczenie przedmiotom z odzysku
- proponuje i wdraża w życie swoje projekty artystyczne
- ma świadomość swojego wpływu na otoczenie i kształtuje swoją tolerancję na różnorodność w sztuce

PODSTAWA PROGRAMOWA:

- plastyka i zajęcia artystyczne (III etap edukacyjny): 1.2, 2.1, 2.2: Tworzenie wypowiedzi – ekspresja przez sztukę. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji – percepcja sztuki.
- wiedza o kulturze (IV etap edukacyjny – zakres podstawowy): 2.2, 2.3, 2.5, 2.6, 1.2: Tworzenie wypowiedzi. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji – percepcja sztuki.

PLAN ZAJĘĆ (MIN.)

1. Wprowadzenie (3 min.)
2. Praca z tekstem źródłowym- materiał pomocniczy, zał. 1
Klasa zostaje podzielona na kilka grup (w zależności od liczności klasy), uczniowie/uczennice otrzymują definicje pojęć „reduce, reuse, recycle”. Mają się zastanowić nad praktycznymi przykładami zastosowania zasady 3R i wypisać je w odpowiednie miejsce w rozdany materiał pomocniczym. (5 min.)
Prezentacja efektów pracy grupowej (3 min.)
3. Obejrzenie fragmentów serialu „Makutano Junction” i uzupełnienie karty pracy przez każdą z grup – zał. nr 4 (5 min)
4. Wprowadzenie do zagadnienia upcyklingu – materiał pomocniczy, zał. nr 3 (2 min)
5. Polecenie wykonania zadania plastycznego i jego realizacja (30 min)
Uczniowie na jednokolorowych koszulkach (T-shirt), już nie używanych (za małe, rodzeństwa, nieciekawe) nanoszą prosty motyw dekoracyjny inspirowany filmem „Makutano Junction”, proponowana technika dająca ciekawe efekty i swobodę twórczą: dot painting (malowanie kropkowe). Inspiracja:
  - Obrazy dla dot painting
  - istota malarstwa kropkowego, pomysły, wzory i szerokie zastosowanie:
<https://www.google.pl/search?q=dot+painting&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ei=uUyLVNbvH62v7AaDj4CQBw&ved=0CCoQsAQ&biw=1018&bih=369>
6. Podsumowanie i ekspozycja prac (3 min.) Prace uczniowskie można wyeksponować w przestrzeni szkolnej, można zorganizować aukcję podczas zebrań z rodzicami, Dnia Dziecka czy TEG, i uzyskane pieniądze przekazać na akcję charytatywną.

PRACA DOMOWA

1. Przygotowanie prezentacji multimedialnej ukazującej ciekawe rozwiązania „eko-sztuki” wybranych artystów z Kenii i Polski (bądź dzieł), praca dla grup lub osób chętnych
2. Przedstawienie charakterystycznych motywów dekoracyjno - narodowych Polski i Kenii
  - album
  - prezentacja multimedialna

TAKE ACTION –ZAANGAŻUJ SIĘ!

1. Zapytaj przyjaciół/członków rodziny o możliwości i korzyści wykorzystania materiałów wtórnych w najbliższym otoczeniu. Segregacja śmieci w twoim otoczeniu.
2. Sprawdź strony internetowe z ofertami pomysłów na „eko-sztukę” i opowiedz o niej znajomym/rodzinie
  - <http://cottonara.blogspot.com/2014/01/upcycling-wyzsza-forma-recyclingu.html>- informacje o upcyklingu
  - <http://art.upcykling.pl/pl/Idea-Salonu--4.html> - Krzesło z papieru? Torebka z plandeki? Żyrandol z plastikowych nakrętek? A może płaszcz z ceraty? W upcyklingu nie ma granic dla wyobraźni
  - <http://www.thisismarvelous.com/i/4-Amazing-Shadow-Sculptures-by-Tim-Noble-and-Sue-Webster> - rzeźby ze śmieci
  - <http://afryka.org/afryka/stare-opony--nowe-sandaly,news/> - sandały z opon- recykling z Etiopii
3. Weź udział w akcjach zbiórki i wymiany rzeczy niepotrzebnych organizowanych w szkole, mieście.
4. Zrób komuś prezent – wykorzystaj już niepotrzebne (zużyte) materiały czy przedmioty
5. Zaangażuj się w artystyczne działanie/happening w swojej szkole lub otoczeniu, gdzie kostiumy i rekwizyty można wykonać z materiałów wtórnych. Może to być Dzień Dziecka, Święto Wiosny

AUTORKA SCENARIUSZA: BOŻENA PRACHNIO

TEMAT:

RECYKLING, UPCYKLING I EKO-SZTUKA- DZIAŁANIA NA RZECZ ZRÓWNOWAŻONEGO ŚWIATA

Zał. nr 1. Zasada 3R- materiał dla ucznia i nauczyciela

ZASADA 3R promuje odpowiedzialną konsumpcję i wyznacza sposób korzystania z dóbr, który uwzględnia wpływ człowieka na środowisko naturalne. „Reduce, reuse, recycle” tłumaczone jest na język polski jako zasada 3U: „unikaj kupowania zbędnych rzeczy, używaj powtórnie, utylizuj”

REDUCE - oznacza ogranicz, unikaj kupowania zbędnych rzeczy, tylko dlatego, że są na promocji, unikaj towarów nadmiernie opakowanych, gdyż mniej niepotrzebnych towarów oznacza mniej śmieci, nie bierz gadżetów, gazet, z których nie skorzystasz.

WYMIENŃ 3 inne sposoby na praktyczne zastosowanie tej zasady w twoim otoczeniu

-----

REUSE – oznacza **użyj ponownie**, użyj powtórnie produkty uznawane powszechnie za jednorazowe, np. zbierz i umyj plastikowe kubeczki i talerze, zawsze bierz torbę na zakupy zamiast pakować zakupy w torebki plastikowe, możesz wielokrotnie wykorzystać produkty w nowym przeznaczeniu, nadać nowe „życie śmieci”

WYMIENŃ 3 inne sposoby na praktyczne zastosowanie tej zasady w twoim otoczeniu

-----

RECYCLE – oznacza **utylizuj**, oddaj do odzysku, wrzuć do odpowiedniego pojemnika – segreguj tak by odzyskany materiał mógł być przerobiony ponownie w procesie produkcji. Bardzo istotne jest zwracanie uwagi na niebezpieczne odpady- sprzęt elektroniczny, baterie, lekarstwa, żarówki.

WYMIENŃ 3 inne sposoby na praktyczne zastosowanie tej zasady w twoim otoczeniu

-----

Zał. nr 2. Karta pracy z filmem – materiał dla ucznia/uczennicy

W wielu miejscach na świecie Zasada 3R wprowadzana jest w życie w lokalnych społecznościach. Na podstawie prezentowanego fragmentu filmu „Makutano Junction”, którego akcja ma miejsce w miasteczku Makutano w Kenii uzupełnij kartę pracy:

1. Nazwij/określ poruszany problem

.....
.....
.....

2. Jak serialowe bohaterki poradziły sobie z tym problemem?

.....
.....
.....

3. Zastanów się jakimi cechami muszą charakteryzować się osoby by działać i zmieniać rzeczywistość pomimo ograniczeń finansowych.

.....
.....
.....

Zał. nr 3. Upcykling - materiał dla nauczyciela/ki

Definicja upcyklingu jest następująca – jest to forma przetwarzania wtórnego odpadów, w wyniku którego powstają produkty o wartości wyższej niż przetwarzane surowce. Proces ten pozwala zmniejszyć zarówno ilość odpadów, jak i ilość materiałów wykorzystywanych w produkcji pierwotnej. O ile recykling oznacza „wrzucenie do ponownego obiegu”, to upcykling – „wrzucenie do wyższego obiegu”. Mówiąc wprost – upcykling to zrobienie z odpadku dzieła sztuki, przedmiotu użytkowego, który nosi znamiona rękodzieła albo jest po prostu przydatny.

Źródło:

<http://www.franciszkanska3.pl/Upcykling-czyli-ekologia-w-bardzo-modnym-stylu,a,21325>

Przykłady:

Źródło:

<http://www.ugzw.com.pl/Dokumenty-DOC/AKTUALNOSCI/VI-Festyn-Recyklingowy/odpady-to-nie-musi-byc-koniec.aspx>

Publikacja przeznaczona jest do bezpłatnej dystrybucji wśród nauczycieli/ek, edukatorów/ek oraz uczniów i uczennic. Fundacja Partners Polska serdecznie zaprasza do współpracy wszystkich zainteresowanych edukacją globalną i wprowadzeniem zajęć z nią związanych do polskich szkół.

Zachęcamy do kopiowania niniejszego materiału z zachowaniem informacji o jego pochodzeniu.

© Fundacja Partners Polska, 2014

E-mail: edukacja@partnerspolska.pl

www.fpp.org.pl

Autorzy: Piotr Drzewiecki, Małgorzata Anielka Pieniążek

Fotografie na okładce:

Zdjęcie 1: Plan filmowy serialu „Makutano Junction” Zdjęcie przedstawia dwóch głównych kenijskich operatorów kamery kręcących scenę filmową w Karen pod Nairobi. Serial jest produkcją brytyjsko-kenijską, zdjęcie jest własnością firmy Mediae Company.

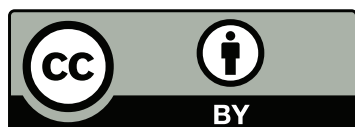
Zdjęcie 2: Zdjęcie billboardu sieci komórkowej Safaricom wykonane w Nairobi. Obraz na okładce ma na celu pokazanie jak w przekazach multimedialnych (tj. reklama) używane są różne konwencje, odwołania do istniejących wzorców kulturowych lub stereotypów. Publikacja zdjęcia nie ma na celu reklamowania żadnej sieci komórkowej.

Publikacja została przygotowana w ramach projektu „Lokalnie–Globalnie–Multimedialnie: Formy Filmowe Narzędziem Nauczania w Edukacji Globalnej”, realizowanego przez Fundację Partners Polska, współfinansowanego w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP w 2014 r. oraz przy użyciu zasobów i materiałów wypracowanych w ramach projektu Makutano Junction. Multimedialne metody nauczania w edukacji globalnej.

Publikacja wyraża wyłącznie poglądy autorów i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.

Publikacja jest dostępna na licencji Uznanie autorstwa 3.0 Polska (CC BY 3.0 PL). Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Fundacji Partners Polska. Utwór powstał w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej realizowanej za pośrednictwem MSZ RP w roku 2014. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym informacji o stosowanej licencji, o posiadaczach praw oraz o programie polskiej współpracy rozwojowej.

ISBN 978-83-940638-4-9

Wydawca

Piotr Drzewiecki, ul. Filipowicza 7 m 12, 05-400 Otwock

